

SUD BOSNE I HERCEGOVINE

PREGLED SUDSKE PRAKSE

Broj 1.

Sarajevo, septembar 2005.g.

IZDAVAČ: SUD BOSNE I HERCEGOVINE
ZA IZDAVAČA: Medždžida Kreso, predsjednik Suda BiH

UREĐIVAČKI ODBOR:

Branko Perić, sudija, predsjednik
Venceslav Ilić, sudija
dr. Miloš Babić, sudija
Jasminka Oručević, sudija
Azra Miletić, sudija

UREDNICI:

Azra Miletić, sudija
Jasminka Oručević, sudija

Lektor:

Zlata Ekert

Ovo izdanje je interna publikacija Suda Bosne i Hercegovine. Izdaje se dva puta godišnje.

Tiraž: 500 primjeraka

PRAVNO MIŠLJENJE – Neodređene vrijednosti

Pravno mišljenje u pogledu **neodređenih vrijednosti**, kao zakonskih obilježja nekih krivičnih djela u Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine, usvojeno je na Opštoj sjednici Suda Bosne i Hercegovine, održanoj 07.07.2004. godine, na osnovu člana 13. stav 3. tačka a) Zakona o Sudu Bosne i Hercegovine.

1. Zakonsko obilježje:

“znatna šteta”

“znatna imovinska korist”

“veća vrijednost” kod

- krivičnog djela krivotvorenja znakova za vrijednost iz člana 207. stav 2. KZ-a BiH
 - krivičnog djela pranja novca iz člana 209. stav 1. KZ-a BiH
 - krivičnog djela krijumčarenja iz člana 214. stav 1. KZ-a BiH
 - krivičnog djela zloupotrebe autorskih prava iz člana 242. stav 6. KZ-a BiH
 - krivičnog djela nedozvoljenog korištenja autorskih prava iz člana 243. stav 5. KZ-a BiH
 - krivičnog djela nedozvoljenog korištenja prava proizvođača zvučne snimke iz člana 244. stav 3.
 - krivičnog djela nedozvoljenog korištenja prava radiodifuzije iz člana 245. stav 2. KZ-a BiH
 - krivičnog djela nedozvoljene distribucije satelitskog signala iz člana 246. stav 2. KZ-a BiH
- postoji kada vrijednost znatne imovinske koristi, vrijednosti ili šteta u momentu izvršenja krivičnog djela prelazi iznos od 10.000,00 KM (deset hiljada konvertibilnih maraka).

2. Zakonsko obilježje

“ozbiljna imovinska šteta” kod

- krivičnog djela neovlašteno pribavljanje i raspolaganje nuklearnim materijalom iz člana 194. stav 1. KZ-a BiH postoji kada vrijednost prouzrokovane imovinske štete prelazi iznos od 30.000,00 KM (trideset hiljada konvertibilnih maraka).

3. Zakonsko obilježje

“šteta velikih razmjera”

“imovina većih i velikih razmjera” kod

- krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka (f) i stav 2. tačka (c)
- krivičnog djela neovlašteno pribavljanje i raspolaganje nuklearnim materijalom iz člana 194. stav 2., 3., 4. i 6.
- krivičnog djela otmica zrakoplova ili broda iz člana 197. stav 2.
- krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti zračne ili morske plovidbe iz člana 198. stav 5. i 7. postoji kada šteta u vrijeme izvršenja krivičnog djela prelazi 80.000,00 KM (osamdeset hiljada konvertibilnih maraka).

4. **Zakonsko obilježje**
“veliko razaranje” kod

- *krivičnih djela sa zakonskim obilježjem “veliko razaranje” član 169. stav 1.*
- *krivičnog djela piratstvo iz člana 196. stav 2.*
postoji kada šteta u vrijeme izvršenja krivičnog djela prelazi 100.000,00 KM (stotinu hiljada konvertibilnih maraka).

STAVOVI OPŠTE SJEDNICE SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

- 1.) *Prije donošenja rješenja o određivanju pritvora, sudija za prethodni postupak će preispitati osnovanost zahtjeva o određivanju pritvora i u skladu sa članom 5.3. Evropske konvencije o ljudskim pravima saslušati osumnjičenog i razmotriti sva pitanja u vezi lišenja slobode.*

(Zaključak Opšte sjednice od 07.10.2004. godine)

- 2.) *Kada u smislu člana 231. (3) ZKP-a, sudija za prethodno saslušanje razmatra sporazum o priznanju krivnje, u slučaju prihvatanja sporazuma, izreći će i presudu u smislu člana 231. (5) ZKP-a.*

(Zaključak Opšte sjednice od 07.10.2004. godine)

- 3.) *Kada u toku glavnog pretresa odbrana stavi prijedlog da optuženi svjedoči u svoju korist, optuženi će se saslušati u svojstvu svjedoka i biti ispitan direktno i unakrsno, ukoliko se dobrovoljno odrekao prava na šutnju i kada odluči dati informacije u pogledu činjenica i okolnosti koje se odnose na predmet suđenja.*

(Zaključak Opšte sjednice od 26.04.2005. godine)

- 4.) *U skladu sa članom 14. ZKP-a BiH i članom 6. (1) Evropske konvencije o ljudskim pravima, (ravnopravnost stranaka-postavka da svaka strana u postupku treba imati iste mogućnosti da izloži svoje argumente i pravo na informaciju o činjenicama i navodima suprotne strane), sud mora, prije donošenja odluke, osigurati da se kopije podnesaka dostavljenih u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku (žalbe na rješenja, zahtjevi i prigovori jedne strane u postupku po kojima je sud obavezan odlučiti), dostave drugoj strani na odgovor, osim u slučajevima podnošenja zahtjeva ovlaštenog tužioca za određivanje pojedinih istražnih radnji i posebnih istražnih radnji.*

(Zaključak Opšte sjednice od 24.05.2005. godine)

- 5.) *U smislu člana 34. ZKP-a BiH, odredbe o izuzeću sudija shodno se primjenjuju i na tužitelja i osobe koje su na osnovu zakona ovlaštene da ga zastupaju u postupku, ali to ne znači da će u vezi sa prijedlogom za izuzeće tužitelja, u smislu člana 29. tačka f) ZKP-a BiH, sudija ili raspravno vijeće obustaviti svaki rad na predmetu obzirom da tužitelj, čije se izuzeće zahtjeva, do donošenja odluke Kolegija tužitelja o izuzeću, može preduzimati radnje za koje postoji opasnost od odlaganja. Pri tome, treba imati u vidu da se, u smislu člana 297. stav 1. tačka b) ZKP-a BiH, predviđa bitna povreda odredaba krivičnog postupka samo u slučaju da je na glavnom pretresu učestvovao sudija koji se morao izuzeti, što je razumljivo kada se ima u vidu da sud sudi, a tužitelj je stranka u postupku.*

U svakom slučaju, sudiji odnosno vijeću ostavlja se na ocjenu, u vezi sa okolnostima slučaja, potreba prekida postupka.

(Zaključak Opšte sjednice od 30.06.2005. godine)

KRIVIČNO PRAVO

KRIVIČNI ZAKON BOSNE I HERCEGOVINE

(„Službeni glasnik BiH, broj: 37/03, 32/03, 26/04, 54/04, 61/04)

Član 3. i 4. KZ BiH

Nisu povrijeđena načela zakonitosti (član 3 KZ BiH) i vremenskog važenja Krivičnog zakona (član 4. KZ BiH) kada je za krivično djelo iz entitetskog krivičnog zakona suđeno po Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine.

Iz obrazloženja:

U žalbama optuženih naglašava se da je pobijanom presudom povrijeđen princip zakonitosti iz člana 3. i pravila vremenske primjene krivičnog zakona iz člana 4. KZ BiH, jer je prema žalbi djelo učinjeno u vrijeme kada još nije bio na snazi KZ BiH, a u međuvremenu je KZ RS krivično djelo falsifikovanja novca brisao odnosno dekriminisao, pa da je u tom smislu povrijeđen princip zabrane retroaktivne primjene Krivičnog zakona, odnosno obavezne primjene novog blažeg zakona, što prema žalbama istovremeno predstavlja i kršenje člana 7. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Međutim, žalbe ispuštaju iz vida da krivično djelo falsifikovanja novca navedenim izmjenama krivičnog zakonodavstva nije dekriminisano, već je samo prenešeno na drugi, viši nivo zakonske regulative, što znači da je ovo djelo i dalje ostalo kažnjivo, samo ne više u entitetskom krivičnom zakonodavstvu već u KZ BiH. Takva izmjena uopšte ne tangira pitanje pravila koja se odnose na vremensko važenje krivičnog zakonodavstva, jer to ostaje kao obaveza bez obzira koji će sud biti nadležan za procesuiranje. Pri tome svakako treba imati u vidu da se, s obzirom da novi krivični zakoni nisu istovremeno stupili na snagu, nije pojavio vremenski period u kojem ovog djela u zakonu nije bilo, s obzirom da je KZ BiH nakon 01. marta 2003.godine, kada je stupio na snagu, ovo krivično djelo preuzeo i ono od tog momenta više nije postojalo u entitetskim krivičnim zakonima, pa se stoga ne bi mogla zahtijevati primjena blažeg tzv. međuzakona, jer je kontinuitet inkriminacije očigledno održan. Iz navedenih razloga žalba neosnovano ukazuje da je prvostepenom presudom povrijeđen princip zakonitosti iz člana 3. i pravila vremenske primjene krivičnog zakona iz člana 4. KZ BiH, a pogotovo ne član 7. Evropske konvencije o ljudskim pravima, koji faktički i ne sadrži obavezu primjene novog blažeg zakona, već samo zabranjuje primjenu novog strožijeg zakona.

(Iz presude Suda BiH, broj Kž-14/04 od 17.05.2004.godine)

Član 35. KZ BiH

Postojanje umišljaja kod optuženog nije dovedeno u pitanje samim tim što je u vrijeme preduzimanja predmetnih krivično-pravnih radnji on bio u stanju smanjene uračunljivosti, pa čak ni bitno smanjene uračunljivosti, jer takvim stanjem kod optuženog nije isključeno postojanje ovog oblika vinosti.

(Presuda Suda BiH, Kž-56/05 od 16.06.2005.godine)

Član 48. KZ BiH

„Nepokrivenost“ državne granične linije (granice) ne može se uzeti kao otežavajuća okolnost učinitelja krivičnog djela krijumčarenja osoba iz člana 189. KZ BiH.

Iz obrazloženja:

U pobijanoj presudi sud kao otežavajuću okolnost optuženom uzima „nepokrivenost državne granične linije“. Kako se radi o primjeni opštih pravila iz člana 48. stav 1. KZ BiH u kojima se konkretno ne navode koje su to olakšavajuće, a koje otežavajuće okolnosti, sud je u obavezi da to sam procijeni. U konkretnom slučaju predmetna otežavajuća okolnost može se procjenjivati jedino u sklopu „okolnosti pod kojim je djelo učinjeno“ i te okolnosti neovisno od njihove heterogenosti moraju se subjektivno vezati za učinioca krivičnog djela ukoliko su pratile izvršenje krivičnog djela, tako da se na štetu optuženog ne mogu uzeti okolnosti ukoliko država u dovoljnoj mjeri nije obezbijedila svoje granice.

(Iz presude Suda BiH, broj Kž-132/04 od 20.11.2004.godine)

Član 48. KZ BiH

Nesporno je da prilikom odmjeravanja kazne sud u svakom slučaju ima u vidu svrhu kažnjavanja koju treba postići primjenom kazne, ali isto tako neophodno je imati u vidu da zahtjevi prevencije ne mogu opravdati strožu kaznu od one koju limitira stepen krivične odgovornosti i težina konkretnog krivičnog djela.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je prilikom odmjeravanja kazne za osnovu pravilno uzeo zakonom propisane granice kazne za navedena krivična djela, imajući u vidu svrhu kažnjavanja uzimajući u obzir sve olakšavajuće i otežavajuće okolnosti koje utiču na mjeru odnosno visinu kazne. Iako je pri tome cijenio sve okolnosti koje je našao, a koje utiču na visinu kazne, kako pojedinačno utvrđenih tako i na izrečenu jedinstvenu kaznu..., ovo vijeće nalazi da je prvostepeni sud u predmetnom slučaju pri vrednovanju otežavajućih okolnosti precijenio njihov značaj i uticaj na visinu utvrđenih pojedinačnih kazni, kao i na mjeru jedinstvene kazne koju je odmjerio na osnovu člana 53. KZ BiH. Naime, nesporno je da prilikom odmjeravanja kazne sud u svakom slučaju mora da ima u vidu svrhu kažnjavanja koju treba postići primjenom kazne, ali isto tako neophodno je imati u vidu da zahtjevi prevencije ne mogu opravdati strožu mjeru kazne od one koju limitira stepen krivične odgovornosti i težina konkretnog krivičnog djela. U protivnom, osnovano bi se postavilo pitanje legitimnosti takve kazne, jer bi načelo pravednosti i srazmjernosti kazne bilo izgirano i kazna kao takve nepravedna i u osnovi utilitaristička.

(Presuda Suda BiH, Kž-151/04 od 15.03.2005.godine)

Član 48. KZ BiH

Neizmirenje obaveza od strane optuženog do donošenja prvostepene presude ne može mu se uzeti kao otežavajuća okolnost.

Iz obrazloženja:

Kada je u pitanju izricanje kazne sud stalno morao imati u vidu da se sudi pojedincu, a ne djelu, zbog čega zakon i obavezuje sud da cijeni svaku okolnost koja može uticati da se učiniocu izrekne manja ili veća kazna. U konkretnom slučaju prvostepeni sud je kao olakšavajuću okolnost kod optuženog cijenio priznanje, korektno i iskreno držanje pred sudom, kao i porodičnu situaciju, a od otežavajućih da nije izmirio ni dio svojih obaveza. Olakšavajuće i otežavajuće okolnosti regulisane su kao opšta pravila za odmjeravanje kazne članom 37. KZ RS i navedene olakšavajuće okolnosti koje je prvostepeno vijeće našlo na strani optuženog mogu se smjestiti u zakonska određenja osobnih prilika (porodična situacija), a priznanje i iskreno držanje pred sudom u kontekst „njegovog držanja nakon učinjenog krivičnog djela“ koje je prvostepeno vijeće cijenilo. Međutim, kada je u pitanju izmirenje određenih obaveza ili naknada štete po presudi, po ocjeni ovog vijeća može i treba da se cijeni kao okolnost u zakonskom određenju „držanja nakon učinjenog krivičnog djela“ zavisno od toga da li je izmirio obavezu ali ne i kao otežavajuću okolnost u slučaju neizmirenja, kako je to odlučeno pobijanom presudom.

(Iz presude Suda BiH, broj: Kž-112/04 od 21.12.2004.godine)

Član 53. KZ BiH

U pogledu odmjeravanja kazne za krivična djela u sticaju vrijede opšta pravila odmjeravanja kazne iz člana 48. KZ BiH, pa je i pri takvom odmjeravanju kazne potrebno imati u vidu da se jedna te ista okolnost po pravilu vrednuje samo jednom, odnosno treba izbjeći vrednovanje takve okolnosti i kod pojedinih kazni i kod izricanja jedinstvene kazne, jer bi se u protivnom ogriješio o pravilo zabrane dvostrukog vrednovanja.

Iz obrazloženja:

Kako zakon za odmjeravanje kazne za krivična djela u sticaju ne sadrže posebna pravila o utvrđivanju visine, ni u odnosu na utvrđivanje kazni za pojedina djela ni u odnosu na odmjeravanje jedinstvene kazne, to znači da i za takve slučajeve vrijede opšta pravila iz člana 48. KZ BiH. Kako se ipak radi o više krivičnih djela za koja se istovremeno sudi, neophodno je da sud ima u vidu da u takvim slučajevima treba izbjeći vrednovanje jedne te iste okolnosti i kod pojedinih kazni i kod izricanja jedinstvene kazne, jer bi se u protivnom ogriješio o zabranu dvostrukog vrednovanja. Tako, ako se radi o okolnostima vezanim za ličnost optuženog, kao što je npr., raniji život optuženog ili njegove lične prilike, takve okolnosti sud ne može cijeniti kod odmjeravanja kazne za svako pojedinačno djelo, već ih može cijeniti samo jednom“.

(Presuda Suda BiH, Kž-151/04 od 15.03.2005.godine)

Član 54. KZ BiH u vezi sa članom 4. ZKP BiH

Nije povrijeđen princip ne bis in dem iz člana 4. ZKP BiH kada novootkrivene radnje izvršenja istog djela nisu ušle u konstrukciju produženog krivičnog djela.

Iz obrazloženja:

Iz obrazloženja pobijane presude proizilazi da novootkrivene radnje izvršenja istog djela koje je optuženi učinio predstavljaju samostalnu i autonomnu kriminalnu količinu koja nije obuhvaćena konstrukcijom produženog krivičnog djela za koje je učinilac već osuđen, a koja bi bitno uticala na visinu, odnosno mjeru kazne da je sud za te radnje znao, odnosno da je i njih vrednovao pri izricanju kazne optuženom. Naime, ako se ima u vidu da su navedene radnje činjene na različitim administrativnim područjima, pa dakle i u različito vrijeme i prema različitim licima sa različitim planovima i stoga i odvojenim subjektivnim elementima, ovo vijeće nalazi da je neosnovana tvrdnja da se radi o djelima koja predstavljaju jedinstvenu cjelinu u smislu stava 2. člana 54. KZ BiH i čije tretiranje kao jednog djela može na zadovoljavajući način da pokrije ukupni ili makar pretežni kriminalni sadržaj cijelog kriminalnog događaja, a što je ratio legis institucije iz člana 54. KZ BiH i njeno kriminalno političko opravdanje. Zbog toga bi prihvatanje konstrukcije produženog krivičnog djela u konkretnom slučaju bilo suprotno zahtjevima kriminalne politike i interesima pravde, kao temeljnim postulatima na kojim primjena ove konstrukcije treba da se temelji.

(Iz presude Suda BiH, broj: Kž-14/04 od 17.05.2004.godine)

Član 205. stav 1. i član 59. stav 4. KZ BiH

Povrijeđen je krivični zakon iz člana 298. tačke e) ZKP BiH u vezi sa članom 59. stav 4. Krivičnog zakona BiH, jer je sud prvog stepena odlukom o uvjetnoj osudi prekoračio ovalsti koje ima po zakonu. Naime, za predmetno krivično djelo krivotvorenje novca iz člana 205. stav 1. KZ BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, a na temelju odredbe člana 59. stav 4. istog zakona u takvom slučaju uvjetna osuda se može primijeniti prema učinitelju krivičnog djela samo primjenom odredbi o ublažavanju kazne ako su se za to ostvarili potrebni uslovi iz člana 49. KZ BiH. Kako prvostepeni sud nije postupio u smislu navedenih odredbi nije ni bilo mogućnosti izreći uvjetnu osudu.

(Iz presude Suda BiH, broj: Kž-72/04 od 02.09.2004.godine)

Član 192. stav 4. KZ BiH

Radnje optužene pravilno su kvalifikovane kao krivično djelo ugrožavanja osoba pod međunarodnom zaštitom iz člana 192. stav 4. KZ BiH neovisno od toga da li je nasilje i realno ostvareno prema tim licima.

Iz obrazloženja:

Krivično djelo ugrožavanja osoba pod međunarodno pravnom zaštitom iz člana 192. stav 4. KZ BiH je lakši vid osnovnog oblika djela iz stava 1. ovog člana. Radnja izvršenja sastoji se u ozbiljnoj prijetnji da će se izvršiti neka od radnji predviđenih u stavu 1., što znači da formulaciju „da će napasti na nju“ treba tumačiti tako da ona obuhvata prijetnju upravljenu na ugrožavanje lica pod međunarodnom zaštitom, što uključuje i prijetnju da će se napasti na njegove službene prostorije, privatni stan ili prevozno sredstvo. Dakle, ovdje se radi o inkriminaciji čije zakonsko biće obuhvata psihičku silu u vidu prijetnje nekim budućim zlom, a ne i tzv. kompulzivnu silu kao kod djela iz stava 1. jer se to zlo i ostvaruje. Ovakvo tumačenje je u skladu sa Konvencijom o sprečavanju i kažnjavanju krivičnih djela protiv lica

pod međunarodnom zaštitom, kojom se države potpisnice obavezuju da inkriminišu ne samo akte nasilja koji se izričito navode u toj konvenciji već i prijetnju da će se izvršiti neki od tih akata nasilja (član 2. Konvencije), čime se obezbjeđuje lična nepovredljivost, odnosno pojačana krivičnopravna zaštita lica pod međunarodnom zaštitom (dakle sa proširenjem i na prijetnju) što je jedan od osnovnih principa diplomatskog prava koji je temeljna pretpostavka vršenja njihove funkcije.

(Iz presude Suda BiH, broj: Kž-116/04 od 21.10.2004.godine)

Član 187. KZ BiH

Izvršilac krivičnog djela međunarodnog vrbovanja radi prostitucije iz člana 187. KZ BiH je samo ono lice koje radi zarade vrbuje, namamljuje ili navodi drugog na pružanje seksualnih usluga u nekoj državi izuzimajući domicilnu državu.

Iz obrazloženja:

Radnja ovog krivičnog djela faktički se sastoji u podstrekavanju ili poticaju, a ne u radnji javljanja od strane pasivnog subjekta koja je žrtva ovog delikta. Zbog toga za postojanje ovog djela u njegovom dovršenom obliku nije relevantno da li se lice (ili lica) koje se vrbuje, namamljuje ili navodi i našlo, odnosno otputovalo u drugu državu, kao ni to da li je zarada, odnosno imovinska korist realizovana.

(Iz presude Suda BiH, broj : Kž-62/04 od 30.06.2004.godine)

Član 205. stav 4. KZ BiH

Kod ovog oblika krivičnog djela za razliku od stava 1. učinilac krivičnog djela je došao do lažnog novca tako što ga je primio kao pravi, ne znajući da je lažan i za postojanje ovog oblika krivičnog djela potrebno je da je učinilac prije stavljanja primljenog lažnog novca u dalji opticaj imao takvo saznanje da je taj novac lažan. Dakle, radi se o konstitutivnom obilježju subjektivne strane zakonskog bića ovog oblika krivičnog djela što je pretpostavka njegovog postojanja, pa kako nije utvrđeno da je navedeno saznanje postojala kod optuženog, pravilno je utvrđenje prvostepenog suda iz pobijane presude da nije dokazano postojanje navedene činjenice i subjektivne strane predmetnog krivičnog djela, kao odlučne činjenice u ovoj krivičnopravnoj stvari, pa su žalbeni prigovori tužitelja u tom smislu neosnovani.

(Iz presude Suda BiH, broj : Kž-64/04. od 02.09.2004.godine)

Član 195. stav 3. KZ BiH

Ne stoje žalbeni prigovori da je prvostepenom presudom učinjena povreda krivičnog zakona u smislu člana 298. tačka a) ZKP BiH, jer u radnjama optuženog nije sadržano zakonsko biće krivičnog djela iz člana 195. stav 3. KZ BiH, s obzirom da prvostepeni sud nije utvrdio da je navedena supstanca upotrijebljena za proizvodnju droge, jer navedena okolnost nije zakonsko obilježje predmetnog krivičnog djela.

Iz obrazloženja:

Ovaj oblik ovog krivičnog djela, koji u suštini predstavlja radnje pripremanja ili radnje pomaganja koje su inkriminisane kao samostalno krivično djelo i kod kojeg se zahtjeva samo da je učinilac svjestan, odnosno da ima saznanje da će navedena supstanca biti upotrijebljena za proizvodnju opojnih droga, ne podrazumijeva, dakle, i to da je ona upotrijebljena. Osnovni razlog što je zakonodavac postavio ovakav konstrukcijski model ovog djela sastoji se u provođenju efikasne krivično pravne zaštite od ovako opasnih kriminalnih aktivnosti, pa je stoga ovo djelo učinio dovršenim već na tom stadijumu, ne čekajući i ne zahtijevajući da su predmetne supstance i upotrijebljene za proizvodnju droge, ograničavajući ga dakle samo na to da su one za to namijenjene i da je to učinilac znao odnosno da je toga bio svjestan.

U istom smislu ovo vijeće cijeni i žalbeni prigovor da sud u pobijanoj presudi nije utvrdio da je optuženi prodao bilo koju količinu predmetne supstance, odnosno da se presuda ne može temeljiti na „nepoznatim kupcima“, jer ni jedno ni drugo nisu elementi krivičnog djela, što znači da za njegovo postojanje nije neophodno da je optuženi istovremeno i prodao navedenu supstancu, odnosno da je utvrđen identitet lica ili subjekata kojima je trebala biti prodana, jer je za postojanje ovog krivičnog djela od značaja samo činjenica da je data supstanca bila namijenjena za proizvodnju droge i da je optuženi toga bio svjestan ili prema zakonskoj ekspresiji „znajući da će biti upotrijebljena za proizvodnju droge“.

(Presuda Suda BiH, Kž-18/05, od 19.05.2005. godine)

Član 195. stav 3. KZ BiH

Kod krivičnog djela iz člana 195. stav 3. KZ BiH povreda blanketnog propisa ne predstavlja elemenat koji je zakonsko obilježje ovog djela, pa je ovo djelo u tom pogledu posve autonomno jer je njegovo zakonsko biće do kraja definisano u samom krivičnom zakonu i stoga se i ne dopunjuje dodatnom normom iz nekog drugog propisa, pa stoga ne stoji žalbeni prigovor da je prvostepena presuda nejasna i da to predstavlja povredu iz člana 297. stav 1. tačka k, jer u njenoj izreci ne stoji koji blanketni propis je povrijeđen.

Iz obrazloženja:

Kada je u pitanju žalbeni prigovor kojim se ukazuje na to da je pobijana presuda nejasna jer u njenoj izreci nije navedeno da li je i koji blanketni propis povrijeđen, ovo vijeće nalazi da to i nije neophodno, jer kako je već istaknuto, u opisu ovog krivičnog djela iz stava 3. ovo se izričito i ne zahtijeva, s obzirom da se kod ovog oblika djela traži samo znanje da će predmetne supstance „biti upotrijebljene za proizvodnju droge“ (što je u izreci jasno istaknuto), za razliku od oblika ovog djela iz stava 1., u kojem se eksplicitno navodi da je riječ o supstancama ili preparatima „koji su propisom proglašeni opojnom drogom“. Ovaj diferencirajući elemenat je rezultat razlike u prirodi ovih oblika predmetnog krivičnog djela, jer se u stavu 3., kako je istaknuto, radi zapravo o inkriminisanju pripremnih djelatnosti za proizvodnju droge koje se vrše u međunarodnim transakcijama i što predstavlja najlakši oblik ovog djela, dok se kod prvog oblika radi o supstancama koje već predstavljaju drogu. Dakle, kod ovog oblika taj elemenat ne predstavlja obilježje djela, ovo djelo u tom pogledu je posve autonomno, jer je njegovo zakonsko biće do kraja definisano u samom krivičnom zakonu i

stoga se i ne dopunjuje i dodatnom normom iz nekog drugog propisa, što je rezultat toga da se ovdje može raditi i o supstancama koje po svom karakteru ne moraju biti isključivo namijenjene ili upotrijebljene za proizvodnju droge, pa se stoga i ne zahtijeva taj elemenat kao u stavu 1. ovog djela, već samo znanje, odnosno svijest da će one biti (isključivo ili pored ostalog) upotrijebljene za proizvodnju droge, pa stoga tek takve radnje pod tim uslovima i tada dobijaju kriminalni karakter.

(Presuda Suda BiH, Kž-18/05 od 19.05.2005. godine)

Član 195. KZ BiH

Za postojanje krivičnog djela iz člana 195. KZ BiH (neovlašćeni promet opojnim drogama) u dovršenom obliku nije neophodno i da je prodaja droge realizovana, s obzirom da se prema zakonskom opisu ovog djela to ne zahtijeva, pa stoga ne stoji žalbena tvrdnja da je time povrijeđen krivični zakon s obzirom da je u radnjama optuženog sadržan samo pokušaj navedenog krivičnog djela.

Iz obrazloženja:

Po ocjeni ovog vijeća prvostepeni sud je u pobijanoj presudi, prilikom kvalifikacije predmetnog krivičnog djela, pravilno zaključio da se radi o krivičnom djelu iz člana 195. stava 2., jer su inkriminisane radnje preduzimane u okviru organizovane grupe ljudi, što se vidi iz izreke navedene presude Zemaljkog suda za krivična djela iz Beča, odnosno da se radi o dovršenom krivičnom djelu, a ne pokušaju toga djela, kako se u žalbi navodi. Naime, žalbena teza da se radi o pokušaju, a ne dovršenom krivičnom djelu neovlašćenog prometa opojnih droga radi toga što prodaja predmetne droge nije obavljena, nije osnovana s obzirom da za postojanje ovog krivičnog djela, prema njegovom zakonskom opisu u odredbi člana 195. stava 1. KZ BiH, nije neophodno i da je prodaja droge realizovana. Prema navedenom zakonskom opisu radnji ovog krivičnog djela, optuženi je preduzetim radnjama koje se sastoje u prenošenju predmetne droge u Austriju, a koja je bila skrivena u prtljažniku automobila, predmetno krivično djelo ostvario u dovršenom obliku. Pored toga, iz izreke navedene presude austrijskog suda jasno proizilazi da je inkriminisana droga i prodavana, što po mišljenju ovog vijeća tim više ukazuje na neosnovanost žalbenog prigovora prema kojem je pobijanom presudom povrijeđen krivični zakon kada je predmetno krivično djelo kvalifikovano kao dovršeno krivično djelo iz člana 195. stava 2. KZ BiH.

(Presuda Suda BiH, Kž-45/05 od 29.06.2005. godine)

ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU BOSNE I HERCEGOVINE

(„Službeni glasnik BiH“, broj: 36/03, 32/03, 54/04, 63/04)

Član 27. ZKP BiH

„Važni razlozi“ za prenošenje vođenja postupka u smislu člana 27. ZKP BiH ne mogu se procjenjivati samo u smislu razloga lakšeg vođenja krivičnog postupka. Ti „važni razlozi“ kako ih predviđa član 27. ZKP BiH nisu bliže označeni ali po ocjeni ovog vijeća oni su uglavnom van razloga procesnog oportuniteta i zato je u članu 27. ZKP BiH posebno naglašeno da se radi o „važnim razlozima“, zbog čega se u svakom konkretnom slučaju moraju navesti okolnosti na osnovu kojih se zaključuje postojanje tih „važnih razloga“, saglasno odredbi člana 6/1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda (EKPC) prema kome svako ima pravo da mu slučaj ispita zakonom uspostavljeni sud.

(Iz rješenja Suda BiH, broj: Kž-05/05 od 24.01.2005. godine)

Član 297. stav 1. tačka k) ZKP BiH

U obrazloženju pobijane presude, kada se iznosi stav o činjeničnim pitanjima, polazeći od načela slobodne ocjene dokaza (član 15. ZKP BiH) sud prvog stepena je u obavezi da obrazloži kako i na koji način je utvrdio odlučne činjenice. Međutim, u pobijanoj presudi zaključuje se kako nije dokazano da je optuženi učinio predmetno krivično djelo (član 284. tačka c) ZKP BiH), a faktički se navode okolnosti na osnovu kojih se isključuje krivična odgovornost u smislu tačke b) navedene odredbe iz člana 284. ZKP BiH iz čega proizilazi protivrječnost izreke sa razlozima presude, koja se prema stavu žalbe, a što prihvata i Apelaciono vijeće, cijeni kao bitna povreda iz člana 297. stav 1. tačka k).

(Iz presude Suda BiH, broj: Kž-118/04 od 07.12.2004. godine)

Član 389. stav 1. ZKP BiH

Kada je osumnjičeni učinio krivično djelo u stanju neuračunljivosti i tužilac u optužnici, na osnovu člana 389. stav 1. ZKP BiH stavi prijedlog da to sud utvrdi, onda sud o tome odlučuje presudom, a ne meritornim rješenjem, jer za takvo rješenje nema zakonskog osnova.

(Iz rješenja Suda BiH, broj: Kž-03/04 od 16.01.2004. godine)

Član 187. i 248. ZKP BiH

Nepristupanje glavnom pretresu zbog ranije dobivenih poziva kod drugog suda, nije razlog takve prirode da očigledno onemogućava pristup sudu i predstavlja ponašanje kojim se vrijeda autoritet suda i dovodi u pitanje njegova efikasnost, neopravdano stvaraju troškovi i ugrožava ostvarivanje pravde kao osnovne sudske funkcije, pa je neosnovana žalba advokata na odluku kojom ga sud kažnjava zbog neodazivanja na glavni pretres.

(Rješenje Suda Bosne i Hercegovine KŽ-75/04 od 12.07.2004. godine)

Član 150. ZKP BiH

Žalbena tvrdnja advokata da navodi u pismenom podnesku, da je predsjednik vijeća „krivotvorio datum podnošenja prijedloga za ukidanje pritvora, i da je to za njega „nečuveno“, ne može se smatrati „pravom na slobodno izražavanje“, nego ista predstavlja uvredu suda kao institucije.

Iz obrazloženja:

Iz spisa predmeta se takođe može vidjeti da je Apelaciono vijeće u rješenju broj Kž-43/03 od 17.09.2003. godine zaključilo da nisu opravdane tvrdnje branioca osumnjičenog R.G. iznesene u žalbi da je predsjednik vijeća krivotvorio datum njegovog zahtjeva za ukidanje pritvora, što pored ostalog potvrđuje i činjenica da je sud, odnosno predsjednik vijeća navedeni zahtjev isti dan kada je primljen dostavio Tužilaštvu Bosne i Hercegovine na izjašnjavanje. Stoga se u pobijanom rješenju ispravno konstatuje da učinjena greška u označavanju datuma podnošenja navedenih zahtjeva, nastala očigledno omaškom, nije davala osnova za korištenje takvog načina u komunikaciji sa sudom, posebno u pismenom podnesku, što navedenoj uvredi daje posebnu težinu, naročito ako se ima u vidu postojanje namjere vrijeđanja suda. Zbog toga je neutemeljen i prigovor žalioca da se nije služio jezikom omalovažavanja, već je samo koristio „svoje pravo na slobodu izražavanja“.

Navedeni postupak advokata N.G. je nedopustiv i sa stanovišta profesionalne etike i kao takav predstavlja kršenje i odredbe člana 16. stav 1/4a. Zakona o advokaturi Federacije Bosne i Hercegovine, u kojoj je kao posebna profesionalna dužnost predviđeno profesionalno ponašanje prema sudovima i drugim organima. Isto tako, navedeno ponašanje je suprotno odgovarajućim odredbama iz Kodeksa advokatske etike prema kojem je „... advokat dužan da zastupanje pred sudovima obavlja korektno, poštujući njihov autoritet i ugled u skladu sa procesnim pravilima ...“ (član V. Stav 1. Kodeksa), odnosno da postupa „... obzirno sa uvažavanjem i poštovanjem svih onih sa kojima kontaktira u vršenju svoje profesionalne djelatnosti i na taj način da postaje primjer humanosti, poštovanja ljudskog dostojanstva ...“ itd. (član I., stav 2. Kodeksa).

Najzad, ne stoji ni žalbeni prigovor da je ovakav postupak opravdan permisivnom odredbom iz člana 26. Zakona o advokaturi, jer ratio legis ove odredbe, odnosno njena osnovana svrha nije obezbjeđenje lične zaštite samog advokata, već zaštita neometanog i efikasnog vršenja advokatske funkcije, odnosno funkcije odbrane ili pružanja pravne pomoći u situacijama kada u vršenju te funkcije advokat kroz izraženo mišljenje ili stav izvrši neko od tzv. verbalnih krivičnih djela (što važi uostalom i za sudijsku, poslaničku ili neke druge funkcije, jer se radi o tzv. imunitetskoj odredbi). Razumije se, dakle, da ova odredba ne obuhvata i one slučajeve u kojima advokat u pismenoj komunikaciji sa sudom, svjesno i sa namjerom koristi jezik kojim grubo vrijeđa i omalovažava sud kao instituciju ili sudiju individualno u vezi sa vršenjem njegove funkcije. Ovo jasno proizilazi i iz već navedenih odredaba Zakona o advokaturi i Kodeksa advokatske etike

Sve naprijed navedeno predstavlja okolnosti na osnovu kojih je u pobijanom rješenju pravilno ocijenjeno da navedeni postupak advokata N.G. predstavlja uvredu suda, zašto mu je na osnovu odredbe iz člana 150. ZKP BiH izrečena i pravilno odmjerena navedena kazna“

(Rješenje Suda BiH br. Kž-55/03 od 30.09.2003. godine)

Član 261. st. 3. i čl. 262 ZKP BiH

Nema povrede prava na odbranu, odnosno prava na unakrsno ispitivanje u smislu čl. 261. st. 3 i čl. 262 ZKP-a BiH, te odredbe iz čl. II/2 Ustava BiH i čl. 6. st. 1 i st. 3. tačka d) Evropske konvencije, kada se na glavnom pretresu, u dokaznom postupku, pročita iskaz svjedoka koji je dat u istrazi po tada važećem ZKP-u, (istražni sudija), a tom saslušanju nije prisustvovala optužena, niti njen branilac, kada je u vrijeme saslušanja svjedoka istraga vođena protiv nepoznatog izvršioca, budući da objektivno nije postojala mogućnost za procesno učešće optužene u saslušanju svjedoka.

(Presuda Suda BiH Kž-116/04 od 21.10.2004. godine)

Član 135. stav 1 u vezi čl. 132. ZKP BiH, u vezi čl. 5. stav 3 Evropske konvencije

Kada sudija za prethodni postupak odredi pritvor po prijedlogu tužioca, a da prethodno ne sasluša osumnjičenog u vezi lišenja slobode, krši odredbe čl. 5.3. Evropske konvencije, kojom se nalaže da će lice lišeno slobode biti izvedeno pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudsku funkciju, i čini bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 297 stav 1, tačka d), koja povlači ukidanje prvostepenog rješenja.

(Rješenje Suda BiH broj Kv-137/04 od 16.07.2004. godine)

UPRAVNO PRAVO

Mjesna zajednica je jedan od oblika neposrednog učešća građana u lokalnoj samoupravi, a ne organ državne vlasti, pa lijepljenje plakata od strane političke stranke na zgradu u kojoj je smještena mjesna zajednica ne podliježe zabrani iz odredbe člana 7.2 stav 3. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, koja se odnosi samo na zabranu lijepljenja plakata na zgrade u kojima su smješteni organi državne vlasti.

Iz obrazloženja

Odredbom člana 7.2 stav 3. Izbornog zakona BiH propisana je zabrana lijepljenja plakata na zgradama u kojima su smješteni organi državne vlasti, pa kako se lijepljenje plakata od strane političke stranke ne smatra lijepljenjem plakata na zgradu u kojoj su smješteni organi državne vlasti, jer mjesna zajednica se ne smatra organom državne vlasti, to je Izorno vijeće za prigovore i žalbe pravilno odlučilo da se prigovor žaliteljice odbije kao neosnovan, što i ovaj sud nalazi.

Naime, Ustav FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 1/94) u glavi III propisuje podjelu nadležnosti između federalne i kantonalne vlasti. U glavi VI uređuje nadležnost općinske vlasti. U odredbi člana 2. stav 1. glava VI Ustav Federacije BiH određuje se da se u općini ostvaruje lokalna samouprava. Amandmanom XVI na Ustav FBiH dodata je nova glava „VI.A. Gradske vlasti“.

Prema odredbama glave V Zakona o lokalnoj samoupravi, donijetim 30.06.1998. godine na Skupštini Tuzlansko-podrinjskog kantona, mjesna samouprava ostvaruje se u mjesnoj zajednici (član 58. stav 1.); mjesna zajednica ima svojstvo pravnog lica (član 63) i služi zadovoljavanju potreba i interesa građana (član 61 stav 1.). Dakle, mjesna zajednica je predviđena kao organizacioni oblik povezivanja građana u naselju, dijelu naselja ili više povezanih naselja radi ostvarivanja njihovih zajedničkih potreba i interesa. Prema tome, mjesna zajednica predstavlja oblik demokratskog organizovanja građana u institucionalni oblik pravnog lica radi poslova od interesa za građane teritorijalno organizovane u mjesnu zajednicu, a sva pitanja organizovanja i funkcionisanja mjesnih zajednica prepuštena su mjesnim zajednicama. Dakle, mjesna zajednica, koja je jedan od oblika neposrednog učešća građana u lokalnoj samoupravi, nije organ državne vlasti, pa tako ni zgrada u kojoj je smještena mjesna zajednica ne pripada organu državne vlasti nego isključivo mjesnoj zajednici. Prema članu 59. Zakona o lokalnoj samoupravi Tuzlansko-podrinjskog kantona, Statutom Općine utvrđuje se postupak i uslovi osnivanja, djelokrug i organi mjesne zajednice, kao i druga pitanja od značaja za rad mjesne zajednice. Kako ističe žaliteljica u žalbi, prema odredbi člana 70., mjesna zajednica je, navodno, definisana kao organ državne vlasti u kojem se ostvaruje mjesna samouprava. U žalbi se ističe i da su odredbom člana 83. i 84. Statuta Općine Tuzla regulisani odnosi povjerenika i povjereničkog odbora sa općinskim načelnikom, po kome ovi obavljaju poslove i zadatke iz okvira života i rada mjesnih zajednica koje im povjeri općinski načelnik, a povjerenici su za svoj rad neposredno odgovorni općinskom načelniku, što ukazuje na odnose karakteristične za izvršne organe državne vlasti.

Uvidom u Statut Općine Tuzla („Službeni glasnik Općine Tuzla“, broj 2/1991), utvrđeno je da je u odredbi člana 70. Statuta Općine Tuzla propisano: „Mjesna samouprava se ostvaruje u mjesnoj zajednici“. Dakle, nije definisano da je mjesna zajednica organ vlasti, već institucionalni oblik mjesne samouprave. Ostali navodi žalitelja u žalbi se poklapaju sa odredbama Statuta Općine Tuzla koji se nalaze u spisu predmeta.

U odredbi člana 87. Statuta Općine Tuzla propisane su nadležnosti povjereničkog odbora, koje se svode na praćenje stanja i davanje prijedloga o problemima iz oblasti koje čine svakodnevne potrebe za život i rad svih građana na teritoriji mjesene zajednice. Odredbom člana 80. Statuta Općine Tuzla propisano je da se odlukom općinskog vijeća, a na prijedlog općinskog načelnika, mogu na mjesnu zajednicu prenijeti određeni stručni poslovi iz samoupravnog djelokruga općine koji su u nadležnosti općinskih službi za upravu, a koji su od neposrednog interesa za prava i obaveze građana.

I iz ove odredbe ne proizilazi da se na mjesnu zajednicu prenose upravni poslovi nego „stručni poslovi iz samoupravnog djelokruga Općine“, što upućuje na proces razdvajanja uprave od samouprave u demokratskom poretku.

U spisu predmeta ne postoji nijedna odluka općinskog vijeća Općine Tuzla da se na mjesnu zajednicu prenose stručni poslovi iz samoupravnog djelokruga općine, tako da se ne može zaključiti da u konkretnom slučaju mjesna zajednica vrši bilo kakve poslove iz djelokruga organa uprave koji spadaju u poslove organa državne vlasti.

(Rješenje Apelacionog upravnog vijeća Suda Bosne i Hercegovine, Iž-34/04 od 17.11.2004. godine).

Pravila Regulatorne agencije za komunikacije Bosne i Hercegovine, kojim se u službenom nazivu, te pri javnom emitiranju radio ili televizijskog programa, između ostalog, zabranjuje upotrebljavati predznak, odrednica, simbol ili znak koji može dovesti do toga da takva stanica bude smatrana kao isključivo u domenu jedne etničke ili nacionalne skupine, a koji se odnose na neograničen i neodređen broj osoba, predstavlja normativni i provedbeni propis Zakona o komunikacijama, pa protiv tih pravila (ili nekih od njih) nije dopuštena tužba za pokretanje upravnog spora kod suda (ne radi se ni o pojedinačnom, a ni o općem konačnom upravnom aktu kojim bi se rješavalo o pravima i obavezama građana i pravnih osoba u konkretnoj upravnoj stvari).

Iz obrazloženja:

„Vijeće tužene na sjednici održanoj dana 22.09.2003. godine donijelo je izmijenjeni i prečišćeni tekst Pravila 01/1999 definicija i obaveza javnog emitiranja („Službeni glasnik BiH“, broj 33/03). Citirana pravila donesena su u okviru nadležnosti tužene Agencije utvrđene članom 37.1. a) Zakona o komunikacijama („Službeni glasnik BiH“, broj 33/02 i 31/03), gdje je precizirano da je dužnost Agencije proglašavanje pravila u oblasti emitovanja i telekomunikacija i osiguranja poštovanja istih. U postupku donošenja Pravila u skladu sa nadležnostima iz člana 39. stav 1. istog zakona, Pravila su usvojena od strane Vijeća Agencije, a u svemu je poštovana procedura za donošenje Pravila predviđena u članu 38. Zakona o komunikacijama, uključujući i obavezu provođenja javne rasprave.

Predmet ovog upravnog spora je pobijanje zakonitosti pravila Regulatorne agencije za komunikacije Sarajevo, kojim je propisano da se ova pravila odnose na javno emitiranje radijskog i/ili televizijskog programa i kojim su, sukladno općeprihvaćenoj evropskoj praksi, definirane obaveze javnih emitera prema društvu uključujući obavezu emitiranja programa koji će zadovoljavati potrebe javnosti za vijestima, informacijama, obrazovanjem i kulturom. Dakle, predmet pobijanja je zakonitost općeg normativnog akta. Zakonom o upravnim sporovima BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 19/02), međutim, nije propisano da se u

upravnom sporu može pobijati zakonitost svih općih normativnih akata. Odredbom člana 1. citiranog zakona propisana je mogućnost pokretanja upravnog spora radi ocjene zakonitosti kako pojedinačnih tako i općih konačnih upravnih akata, donesenih temeljem zakona pri vršenju javnih ovlaštenja institucija Bosne i Hercegovine, kojim se rješava o pravima i obavezama građana i pravnih osoba. Članom 8. stav 1. citiranog zakona definiran je pojam konačnog upravnog akta, a u stavu 2. ove odredbe propisano je da je konačan upravni akt onaj akt kojim nadležna institucija iz člana 4. citiranog zakona rješava o izvjesnom pravu ili obavezi građana ili pravnog lica u nekoj upravnoj stvari. Da bi neki akt imao zakonske pretpostavke da se smatra upravnim aktom, te da bi se protiv istoga mogao voditi upravni spor, mora imati više elemenata, od kojih je jedan i obaveza da akt ima individualni, konkretan karakter, dakle da se odnosi na pojedinca (građanina) ili određeno lice, ili da se konačnim općim upravnim aktom rješava o pravima i obavezama građana i pravnih osoba u nekoj upravnoj stvari. U konkretnom slučaju, pravila koja su predmet osporavanja imaju karakter normativnog akta koji se odnosi na neograničen broj lica i koji u suštini predstavlja provedbeni propis donesen u svrhu provođenja Zakona o komunikacijama, kako to propisuje član 16. Zakona o upravi („Službeni glasnik BiH“, broj 32/02). Ovaj sud nalazi da su navedena pravila donesena u okviru prava i ovlaštenja utvrđenih zakonom, pri čemu taj akt nema obilježje individualnog akta, a ni općeg konačnog upravnog akta na osnovu kojeg se odlučuje o nekom konkretno postavljenom zahtjevu za rješavanje o pravu i obavezi građana i pravnih osoba, pa se u skladu sa naprijed izloženim, protiv takvog općeg akta ne može voditi upravni spor. U situaciji koju izlaže tužitelj u tužbi radilo bi se o ustavnom pravu i eventualno mogućnosti za to legitimisanih lica da se pred Ustavnim sudom BiH ispituje da li su navedeni propisi u skladu sa Zakonom Bosne i Hercegovine (Stav VI 3.c Ustava Bosne i Hercegovine).

Iz navedenih razloga tužilac nema aktivnu legitimaciju za pokretanje upravnog spora kod ovog suda u smislu člana 2. stav 1. tačka 1. Zakona o upravnim sporovima BiH, pa je stoga ovaj sud, primjenom odredbe člana 25. tačka 2. Zakona o upravnim sporovima BiH, odlučio kao u dispozitivu ovog rješenja.“

(Presuda Vijeća za upravne sporove Suda Bosne i Hercegovine broj U-78/03 od 13.02.2004. godine)

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine – Odbor državne službe za žalbe je nadležan da razmatra i cijeni pravilnost samo konačnih odluka institucija Bosne i Hercegovine, kao i da donosi odluke o poduzetim ili propuštenim radnjama institucije ili Agencije za državnu službu BiH, koje se odnose na status državnih službenika.

Kada Odbor državne službe za žalbe primi podnesak (molbu, žalbu i dr.) za čiji prijem i rješavanje nije nadležan, a poznato mu je koji je organ nadležan, taj podnesak bez odlaganja dostavlja nadležnom organu, a nije ovlašten da primljeni podnesak odbaci kao nedopušten.

Iz obrazloženja:

„Osporenim rješenjem tuženog, broj i datum naveden u uvodu, odbačena je kao nedopuštena žalba tužiteljice izjavljena protiv rješenja Ministarstva vanjskih poslova BiH, broj 10921-09-4512/04 od 20.02.2004. godine, kojim je tužiteljica, nakon što je razriješena dužnosti generalnog konzula BiH u Kraljevini Norveškoj zbog isteka mandata, kao diplomatsko-konzularno osoblje, raspoređena na drugo radno mjesto – savjetnika u Odsjeku za

mađunarodnopravne poslove u Sektoru za međunarodno-pravne poslove Ministarstva vanjskih poslova BiH i kojim je utvrđeno da tužiteljica ostvaruje sva prava i ima obaveze i odgovornosti u skladu sa važećim zakonskim propisima, te određen koeficijent za obračun plaća za navedeno radno mjesto.

Protiv osporenog rješenja tuženog tužiteljica je blagovremeno podnijela tužbu za pokretanje upravnog spora, i zahtjevom predlaže da se tužba uvaži i osporeno rješenje poništi. U obrazloženju tužbe navela je da je osporenim rješenjem povrijeđeno njeno djelatničko i ljudsko pravo tim što joj nije pružena mogućnost da štiti svoja prava. Smatra da tuženi Odbor državne službe za žalbe pogrešno tumači zakon, kao i odluku Vijeća ministara BiH, zbog čega je pogrešno zaključio da njena žalba nije dopuštena.

U odgovoru na tužbu tuženi je predložio da se tužba odbije.

Sud je ispitao pravilnost i zakonitost osporenog rješenja u granicama odredbe člana 35. Zakona o upravnim sporovima BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 19/02) pa je odlučio kao u dispozitivu presude iz slijedećih razloga:

Osporenim rješenjem tuženi je odbacio žalbu tužiteljice podnesenu tuženom organu protiv rješenja Ministarstva vanjskih poslova broj 10921-09-4512/04 od 20.02.2004. godine kao nedopuštenu iz razloga navedenih u obrazloženju osporenog rješenja.

Rješenje broj: 10921-09-4512/04 od 20.02.2004. godine, kojim je tužiteljica kao diplomatsko-konzularno osoblje raspoređena na drugo radno mjesto, donijelo je Ministarstvo vanjskih poslova BiH pozivom na odredbu člana 61. stav 2. Zakona o upravi i člana 59. Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva vanjskih poslova od 23.10.2003. godine i od 31.12.2003. godine. Protiv ovog rješenja tužiteljica je podnijela žalbu Odboru državne službe za žalbe, iako je u pouci o pravnom lijeku u ovom rješenju navedeno da imenovana ima pravo podnijeti prigovor protiv tog rješenja ministru, što znači da je navedeno rješenje prvostepeno rješenje institucije, a konačnu odluku o statusu tužiteljice, odnosno o raspoređivanju na drugo radno mjesto, trebalo je da donese ministar Ministarstva vanjskih poslova BiH odlučujući o prigovoru tužiteljice protiv prvostepenog rješenja, što je u skladu sa citiranim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva vanjskih poslova BiH i sa Odlukom o izuzeću od određenih odredbi Zakona o državnoj službi u institucijama BiH, koju odluku je donijelo Vijeće ministara 19.02.2004. godine. Prema tački II navedene odluke, rješenje o unapređenju, odnosno internom premještanju diplomatsko-konzularnog osoblja, donosi ministar inostranih poslova uz prethodno pribavljanje mišljenja Agencije za državnu službu. I prema odredbi člana 217. Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, broj 29/02) o žalbi protiv prvostepenog rješenja institucije koja ima javna ovlaštenja rješava organ, odnosno službena osoba određena pravilima o unutrašnjoj organizaciji institucije (statut, pravilnik i slično) ako zakonom nije propisano drugačije. Prema tome, konačnu odluku o statusu tužiteljice u skladu sa naprijed citiranim propisima donosi ministar, pa rješenje protiv kojeg je tužiteljica izjavila žalbu Odboru državne službe za žalbe nije konačno rješenje institucije. Konačno rješenje institucije u smislu odredbe člana 16. Zakona o upravnom postupku je rješenje protiv kojeg se ne može izjaviti žalba ili prigovor u upravnom postupku unutar institucije koja je donijela rješenje o nekom pravu, obavezi ili statusu državnog službenika, uposlenika i slično. Polazeći od navedenog, tuženi odbor je pravilno zaključio da žalba tužiteljice izjavljena ovom odboru protiv prvostepenog rješenja institucije nije dopuštena. Ovo iz razloga što je odredbom člana 63. Zakona o državnoj službi u institucijama BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 19/02 – 27/04) i Odlukom o osnivanju Odbora državne službe za žalbe („Službeni glasnik BiH“, broj: 16/02 i 1/04) propisano da je Odbor nadležan da razmatra pravilnost i zakonitost samo konačnih odluka institucija BiH, kao i da donosi

odluke o poduzetim ili propuštenim radnjama institucije ili Agencije koje se odnose na status državnih službenika. Međutim, tuženi odbor, prilikom ocjenjivanja dopuštenosti tužiteljicine žalbe protiv navedenog rješenja, nije vodio računa o pravilima postupka koja bitno utječu na donošenje osporenog rješenja, tj. nije imao u vidu odredbe člana 56. i 58. st. 4. citiranog Zakona o upravnom postupku, kojim je propisano da organ koji nije nadležan za rješavanje o podnesku (molbe, žalbe, prigovori i sl.), stranke a poznato mu je koji je organ nadležan za prijem i rješavanje, bez odlaganja dostavlja taj podnesak nadležnom organu i o tome obavještava stranku. Stoga je, u skladu sa ovim propisom, tuženi odbor bio dužan da žalbu tužiteljice dostavljenu ovom odboru bez odlaganja dostavi ministru Ministarstva vanjskih poslova BiH, kao nadležnom službenom licu za rješavanje o prigovoru protiv prvostepenog rješenja, kako je to uostalom navedeno i u pouci o pravnom lijeku u prvostepenom rješenju. Odluka ministra o prigovoru tužiteljice protiv prvostepenog rješenja kojim je rješavano o njenom statusu će biti konačna odluka institucije. Iz izloženog, ovaj sud je, uvažavajući tužbu tužiteljice, osporeno rješenje poništio i predmet vratio tuženom organu na dalji postupak po zakonu, s tim da tuženi postupi u skladu sa pravilima postupka, odnosno sa odredbom člana 58. stav 4. Zakona o upravnom postupku i da žalbu tužiteljice dostavljenu tuženom dostavi nadležnom službenom licu odnosno ministru vanjskih poslova BiH radi donošenja odgovarajuće odluke o njenom prigovoru

Primjenom odredbe člana 37. stav 2. i stav 3. Zakona o upravnim sporovima BiH ovaj sud je odlučio kao u dispozitivu presude“.

Osporenim rješenjem tuženi je odbacio žalbu tužiteljice podnesenu tuženom organu protiv rješenja Ministarstva vanjskih poslova broj: 10921-09-4512/04 od 20.02.2004.godine kao nedopuštenu iz razloga navedenih u obrazloženju osporenog rješenja.

Rješenje broj: 10921.09-4512/04. od 20.02.2004.godine, kojim je tužiteljica kao diplomatsko-konzularno osoblje raspoređena na drugo radno mjesto, donijelo je Ministarstvo vanjskih poslova BiH pozivom na odredbu člana 61. stav 2. Zakona o upravi i člana 59. Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva vanjskih poslova od 23.10.2003.godine i od 31.12.2003.godine. Protiv ovog rješenja tužiteljica je podnijela žalbu Odboru državne službe za žalbe, iako je u pouci o pravnom lijeku u ovom rješenju navedeno da imenovana ima pravo podnijeti prigovor protiv tog rješenja ministra, što znači da je navedeno rješenje prvostepeno rješenje institucije, a konačnu odluku o statusu tužiteljice, odnosno o raspoređivanju na drugo radno mjesto, trebalo je da donese ministar Ministarstva vanjskih poslova BiH odlučujući o prigovoru tužiteljice protiv prvostepenog rješenja, što je u skladu sa citiranim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva vanjskih poslova BiH i sa Odlukom o izuzeću od određenih odredbi Zakona o državnoj službi u institucijama BiH, koju odluku je donijelo Vijeće ministara 19.02.2004.godine . Prema tački II navedene odluke, rješenje o unaprijeđenju, odnosno internom premještanju diplomatsko-konzularnog osoblja, donosi ministar inostranih poslova uz prethodno pribavljanje mišljenja Agencije za državnu službu. I prema odredbi člana 217. Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, broj: 29/02) o žalbi protiv prvostepenog rješenja institucije koja ima javna ovlaštenja rješava organ, odnosno službena osoba određena pravilima o unutrašnjoj organizaciji institucije (statut, pravilnik i slično) ako zakonom nije propisano drugačije. Prema tome, konačnu odluku o statusu tužiteljice u skladu sa naprijed citiranim propisima donosi ministar, pa rješenje protiv kojeg je tužiteljica izjavila žalbu Odboru državne službe za žalbe nije konačno rješenje institucije. Konačno rješenje institucije u smislu odredbe člana 16. Zakona o upravnom postupku je rješenje protiv kojeg se ne može izjaviti žalba ili prigovor u upravnom postupku unutar institucije koja je donijela rješenje o nekom pravu, obavezi ili statusu državnog službenika, uposlenika i slično. Polazeći od navedenog, tuženi odbor je

pravilno zaključio da žalba tužiteljice izjavljena ovom odboru protiv prvostepenog rješenja institucije nije dopuštena. Ovo iz razloga što je odredbom člana 63. Zakona o državnoj službi u institucijama BiH („Službeni glasnik BiH“, broj:19/02 – 27/04) i Odlukom o osnivanju Odbora državne službe za žalbe („Službeni glasnik BiH“, broj:16/02 i 1/04) propisano da je Odbor nadležan da razmatra pravilnost i zakonitost samo konačnih odluka institucije BiH, kao i da donosi odluke o poduzetim ili propuštenim radnjama institucije ili Agencije koje se odnose na status državnih službenika. Međutim, tuženi odbor, prilikom ocjenjivanja dopuštenosti tužiteljicine žalbe protiv navedenog rješenja, nije vodio računa o pravilima postupka koja bitno utječu na donošenje osporenog rješenja, tj. nije imao u vidu odredbe člana 56. i 58. st. 4 citiranog Zakona o upravnom postupku, kojim je propisano da organ koji nije nadležan za rješavanje o podnesku (molbe, žalbe, prigovori i sl), stranke a poznato mu je koji je organ nadležan za prijem i rješavanje, bez odlaganja dostavlja taj podnesak nadležnom organu i o tome obavještava stranku. Stoga je, u skladu sa ovim propisom, tuženi odbor bio dužan da žalbu tužiteljice dostavljenu ovom odboru bez odlaganja dostavi ministru Ministarstva vanjskih poslova BiH, kao nadležnom službenom licu za rješavanje o prigovoru protiv prvostepenog rješenja, kako je to uostalom navedeno i u pouci o pravnom lijeku u prvostepenom rješenju. Odluka ministra o prigovoru tužiteljice protiv prvostepenog rješenja kojim je rješavano o njenom statusu će biti konačna odluka institucije. Iz izloženog, ovaj sud je, uvažavajući tužbu tužiteljice, osporeno rješenje poništio i predmet vratio tuženom organu na dalji postupak po zakonu, s tim da tuženi postupi u skladu sa pravilima postupka, odnosno sa odredbom člana 58. stav 4. Zakona o upravnom postupku i da žalbu tužiteljice dostavljenu tuženom dostavi nadležnom službenom licu odnosno ministru vanjskih poslova BiH radi donošenja odgovarajuće odluke o njenom prigovoru.

Primjenom odredbe člana 37. stav 2. i stav 3. Zakona o upravnim sporovima BiH ovaj sud je odlučio kao u dispozitivu presude.

(Presuda Vijeća za upravne sporove Suda Bosne i Hercegovine broj: U-50/04 od 30.08.2004.godine).

Prema odredbi člana 114. Zakona o upravnom postupku, upravni postupak pokreće mjerodavni organ po službenoj dužnosti ili povodom zahtjeva stranke, što se odnosi i na mogućnost traženja obnove postupka.

U stvarima u kojima je po zakonu ili po prirodi stvari za pokretanje i vođenje upravnog postupka potreban zahtjev stranke, mjerodavni organ može ga pokrenuti i voditi samo po zahtjevu stranke.

Po službenoj dužnosti, organ uprave, u smislu odredbe člana 239. stav 1. ZUPBiH, postupa samo u onim upravnim stvarima u kojima je po zakonu ovlašten da pokreće postupak po članu 115. ZUP-a i uz uslove navedene u tom članu (kada to određuje zakon ili na zakonu zasnovan propis ili kada utvrdi ili sazna da, s obzirom na postojeće činjenično stanje, treba radi zaštite javnog interesa pokrenuti upravni postupak.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 114. Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“ broj 29/02), upravni postupak pokreće mjerodavni organ po službenoj dužnosti ili povodom zahtjeva stranke. Tuženi je, kako to porizilazi iz uvoda osporenog zaključka, po službenoj dužnosti,

pokrenula postupak obnove i dispozitivom ovog akta dozvolio obnovu postupka usklađivanja i registriranja reda vožnje koji je okončan donošenjem konačnog rješenja tuženog broj 02-317/03 od 12.09.2003.godine i kojim je tužitelju, kao prevozniku, konačno odobren red vožnje međuentitetske autobuske linije Vijećnica Sarajevo-Srpsko Sarajevo, na način detaljno opisan u dispozitivu ovog rješenja. Prema obrazloženju osporenog akta proizilazi da se obnova postupka dozvoljava iz razloga što još uvijek nije izvršeno usklađivanje Pravilnika o načinu i postupku usklađivanja i registriranja redova vožnje međuentitetskih autobusnih linija („Službeni glasnik BiH“, broj 9/02) sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prijevozu („Službeni glasnik BiH“, broj 14/03), pa je, kako to smatra tuženi, u obnovljenom postupku potrebno red vožnje uskladiti sa članom 4. i članom 10. citiranog pravilnika.

Pokretanjem obnove postupka po službenoj dužnosti, u konkretnom slučaju, i donošenjem osporenog zaključka, tuženi je počinio povredu pravila postupka propisanih u Zakonu o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“ broj 29/02), koja bitno utiču na pravilnost osporenog akta. Ovo iz razloga što je odredbom člana 117. citiranog zakona propisano da u stvarima u kojima je po zakonu ili po prirodi stvari za pokretanje i vođenje upravnog postupka potreban zahtjev stranke, nadležni organ može pokrenuti i voditi postupak samo ako postoji takav zahtjev. To znači da se u ovakvim upravnim stvarima postupak ne može ni pokrenuti niti voditi bez zahtjeva ovlaštenog pravnog subjekta, dakle pokretanje i vođenje postupka uslovljeno je voljom stranke (u pitanju je dispoziciona maksima), pa je takav zahtjev strane „conditio sine qua non“ za pokretanje postupka. Stoga, u ovakvim upravnim stvarima gdje je zahtjev stranke za pokretanje postupka neophodan, i obnova postupka može se pokrenuti i dozvoliti samo ako je stranka podnijela zahtjev u tom pravcu. Po službenoj dužnosti, organ uprave, u smislu člana 239. stav 1. Zakon o upravnom postupku, može pokrenuti obnovu postupka samo u onim upravnim stvarima u kojima je po zakonu ovlašten da pokrene postupak. U smislu člana 115. Zakona u upravnom postupku mjerodavni organ je ovlašten da pokrene postupak po službenoj dužnosti samo kada to određuje zakon ili na zakonu zasnovan propis, ili kada utvrdi ili sazna da s obzirom na utvrđeno činjenično stanje treba radi zaštite javnog interesa pokrenuti upravni postupak. Iz ovog slijedi da se mogućnost pokretanja obnove upravnog postupka po službenoj dužnosti uvijek mora posmatrati u vezi sa članom 115. stav 1. Zakona o upravnom postupku Bosne i Hercegovine.

U konkretnom slučaju, konačnim rješenjem tuženog broj 02-317/03 od 12.09.2003.godine, na zahtjev tužitelja, kao prevoznika, odobren je red vožnje međuentitetske autobuske linije Vijećnica Sarajevo-Srpsko Sarajevo, a na osnovu odredbe člana 21. Zakona o međunarodnom i međuentitetskom drumskom saobraćaju („Službeni glasnik BiH“ broj 1/02 i 14/03), kako to proizilazi iz uvoda i obrazloženja navedenog rješenja tuženog. To znači da je za odobravanje reda vožnje tužitelj podnio zahtjev i da je o njegovom zahtjevu odlučeno na osnovu člana 21. citiranog zakona. Ovom odredbom propisano je da se međuentitetski linijski prevoz putnika obavlja prema redu vožnje koji na zahtjev prevoznika odobrava mjerodavno ministarstvo. To nadalje znači da je zakonom propisano da se postupak za odobravanje reda vožnje za međuentitetski linijski prevoz pokrene i vodi isključivo na zahtjev prevoznika. Stoga je u smislu naprijed citiranih odredaba Zakona o upravnom postupku, u konkretnom slučaju, do pokretanja obnove postupka moglo doći samo po zahtjevu stranke pa se i obnova postupka može dozvoliti samo na osnovu zahtjeva stranke. Budući da je tuženi u konkretnom slučaju pokrenuo obnovu postupka po službenoj dužnosti i po službenoj dužnosti dozvolio obnovu postupka u kojem je doneseno navedeno konačno rješenje o odobravanju reda vožnje, to je osporeni akt nepravilan i nezakonit, jer tuženi prilikom donošenja isog nije pravilno primjenio odredbe Zakona o upravnom postupku. Osim toga, upravni akt koji donese organ

uprave bez prethodnog zahtjeva stranke, u situaciji kada je takav zahtjev u pogledu pokretanja postuka bio neophodan, smatra se ništavim u smislu odredbe člana 256. tačka 4. Zakona o upravnom postupku ukoliko stranka nije naknadno izričito ili prećutno pristala na taj akt.

(Presuda vijeća za upravne sporove Suda Bosne i Hercegovine, broj: U-71/03 od 30.01.2003.g.)

Povraćaj u pređašnje stanje dolazi u obzir samo kod radnji postupka, što znači da se može dozvoliti samo zbog propuštanja procesno-pravnih, a ne i materijalno-pravnih zakona.

Rok za podnošenje prijave radi ostvarenja prava prvenstva po odredbi člana 49. Zakona o patentima i znacima razlikovanja predstavlja materijalno-pravni rok, pa povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja tog roka nije dozvoljen.

Iz obrazloženja:

Iz podataka u spisu proizilazi da je u upravnom postupku konačno odbijen prijedlog tužitelja za povraćaj u pređašnje stanje u predmetu prijave navedenog žiga, sa obrazloženjem tuženog da se, prema odredbi člana 103. Zakona o opštem upravnom postupku u Republici Bosni i Hercegovini („Službeni list RBiH“, br. 2/92 i 13/94), može dozvoliti povraćaj u pređašnje stanje samo ukoliko je stranka u upravnom postupku propustila izvršenje neke procesne radnje, ali ne i propuštanjem nekog zakonom predviđenog roka. Prema ovom ZUP-u, povraćaj u pređašnje stanje dolazi, naime, u obzir samo kod radnji postupka, što znači jedino u vezi sa procesno-pravnim, a ne i materijalno-pravnim rokovima. Tom prilikom tuženi se pozvao na odrebu člana 4. Konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva i odrebu člana 49. Zakona o patentima i znacima razlikovanja („Službeni list RBiH“ br. 21/93 i 13/94).

Osnovni razlog za podnošenje prijedloga za povraćaj u pređašnje stanje u predmetu prijave žiga „SPEED STICK LIGHTNING“ – BAZ 015552A, kao i tužbe, jeste propuštanje roka od šest mjeseci za podnošenje zahtjeva za priznavanje prava prvenstva prijave N 78/052.665 podnesene u US dana 12.03.2001.godine, do kojeg je došlo, prema navodima tužitelja, zbog poznatog terorističkog napada na World Trade Center u New Yorku, USA, koji je, pored ljudskih i materijalnih gubitaka, prouzrokovao i potpuni kolaps saobraćaja i totalni prekid telekomunikacijskog saobraćaja na ostrvu Manhattanu.

Nesporno je da je tužitelj prijavu predmetnog žiga podnio u US dana 12.03.2001.godine.

Odredbom člana 4. Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva (od 20.03.1883.godine) propisano je pravo unijskog prioriteta, prema kojem se priznaje pravo prvenstva uredne prijave podnesene u jednoj od država članica Unije u drugim državama Unije, pod uslovom da je prijava po kojoj se traži primjena prava podnesena u određenim rokovima, koji za žigove iznosi šest mjeseci.

Navedena odredba je unesena u Zakon o patentima i znacima razlikovanja i to u odrebu člana 49, prema kojoj će se pripadniku zemlje članice Međunarodne unije za zaštitu industrijske svojine (AIPPI), koji je u nekoj zemlji članici Unije uredno podnio prijavu, priznati u BiH pravo prvenstva od dana podnošenja prijave, ako to zatraži, i to za patent u roku od 12 mjeseci, a za model, uzorak ili žig u roku od šest mjeseci, računajući od dana podnošenja prijave.

Rok za podnošenje prijave radi ostvarenja prava prvenstva po članu 49. navedenog zakona predstavlja prekluzivni rok materijalnopravne prirode, pa se propuštanje tog roka ne može otkloniti prijedlogom za povraćaj u pređašnje stanje, jer je, kako je to već navedeno, to institut procesnog prava, koji u skladu sa članom 103. ZUP-a ima u vidu propust neke procesne radnje, a ne i radnje na kojoj stranka zasniva neko svoje materijalno pravo (u konkretnom slučaju pravo prvenstva uz uslove iz člana 49. Zakona o patentima i znacima razlikovanja).

Kod takvog stanja stvari nije se mogao prihvatiti tužbeni prigovor prema kojem je opisani teroristički napad bio razlog zakašnjenja podnošenja sporne prijave predmetnog žiga, jer se ne radi o procesnim, već o materijalnopravnim rokovima.

Iz tih razloga sud se nije upuštao u ocjenu zbog čega je tužitelj čekao zadnji dan šestomjesečnog roka za podnošenje prijave, o kojoj će se voditi odgovarajući postupak za priznavanje prava prvenstva od dana njenog podnošenja, tj. od 24.10.2001.godine.

Iz navedenih razloga ovaj sud je primjenom odredbe člana 37. stav 2. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine tužbu tužitelja odbio kao neosnovanu.

(Presuda vijeća za upravne sporove Suda Bosne i Hercegovine, broj U-22/03 od 31.03.2004.godine)

Učesnik konkursa za radno mjesto državnog službenika , koji to izborom nije postao, nema pravo tražiti sudsku zaštitu zbog povrede prava iz radnog odnosa kao državni službenik (prema odredbi člana 2. stav 3. Zakona o upravnim sporovima), ali ni po odredbi člana 2. stav 1. tačka 1. istog Zakona kao građanin ili pravna osoba kojoj je konačnim upravnim aktom povrijeđeno neko njegovo pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu.

Iz obrazloženja:

Suprotno shvatanju tužioca iznesenom u zahtjevu, tužilac nema pravo pokrenuti upravni spor ni po članu 2. stav 1. tačka 1. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine. Tužilac je u zahtjevu tačno citirao ove odredbe prema kojima pravo na pokretanje upravnog spora ima građanin ili pravna osoba ako je konačnim aktom povrijeđeno neko njihovo pravo ili neposredni osobni interes utemeljen na zakonu, te kada smatra da se upravni spor može voditi samo protiv konačnog upravnog akta i kada citira član 4. tog zakona, u kojem su navedene institucije Bosne i Hercegovine u smislu ZUS-a BiH i druge organizacije utvrđene zakonom države Bosne i Hercegovine koje vrše javne ovlasti koje su Ustavom Bosne i Hercegovine određene u nadležstvo Bosne i Hercegovine (mjerodavna institucija). Međutim, tužilac griješi kada smatra da u konkretnom slučaju osporeno rješenje tuženog ima sve karakteristike upravnog akta čiji je pojam definisan u članu 8. pomenutog zakona. Konačni upravni akt protiv koga se može voditi upravni spor u smislu stava 2. člana 8. ZUS-a Bosne i Hercegovine, jeste akt kojim mjerodavna institucija iz člana 4. ovog zakona rješava o izvjesnom pravu ili obavezi građanina ili pravne osobe u nekoj upravnoj stvari. U konkretnom slučaju ne radi se o upravnoj stvari, nego o radnom sporu, za čije je rješenje nadležan redovni sud, kako to pravilno smatra i vijeće za upravne sporove ovog suda. Zakon o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine je, kako je to već naprijed navedeno, samo državnom službeniku dao mogućnost da pokrene upravni spor kod ovog suda ako je

konačnim upravnim aktom povrijeđeno njegovo pravo iz radnog odnosa (što tužilac nije). Tužiocu, dakle, za mogućnost pokretanja upravnog spora protiv osporenog akta po članu 2. stav 1. tačka 3. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine nedostaje aktivna legitimacija zbog toga što nema status državnog službenika, a po članu 2. stav 1. tačka 1. istog zakona iz razloga što osporeni akt, uz ostale uslove, ne ispunjava uslov da se radi o upravnoj stvari (nego se radi o radnom sporu).

S obzirom na iznijete razloge, Apelaciono upravno vijeće je ocijenilo da je pobijano rješenje vijeća za upravne sporove ovog suda pravilno i zakonito, a zahtjev tužioca za njegovo preispitivanje neosnovan, pa ga je odbilo primjenom člana 54. stav 1. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine.

(Presuda Apelacionog upravnog vijeća Suda Bosne i Hercegovine, broj Uvl-07/04 od 26.04.2004.godine)

Općinska izborna komisija nema stranačku legitimaciju za izjavljivanje žalbe protiv odluke Izborne komisije Bosne i Hercegovine, kojom se njena odluka poništava i nalaže joj da otkloni počinjene nepravilnosti u primjeni Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i pravila i propisa Izborne komisije Bosne i Hercegovine, pa izjavljenu žalbu treba odbaciti kao nedopuštenu.

Iz obrazloženja:

„Sud je prethodno ispitao da li postoje procesno-pravni uslovi za meritorno rješavanje žalbe, te je našao da ne postoje, jer žaliteljici nedostaje stranačka legitimacija za žalbu iz slijedećih razloga:

Odredbom člana 78. Zakona o upravnim sporovima BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 19/02) propisano je da žalbu iz člana 76. i 77. tog zakona (u tim članovima navedeno je protiv kojih se odluka Izborne komisije Bosne i Hercegovine i Izbornog povjerenstva, te Brčko Distrikta BiH, može izjaviti žalba i ko o žalbi odlučuje) može uložiti svaka osoba, politička stranka ili koalicija čije je pravo, utemeljeno Izbornim zakonom i propisima koji donosi Izborna komisija Bosne i Hercegovine na temelju zakona, povrijeđeno ili koja ima određen pravni interes. Iste odredbe sadržane su i u članu 6.2 i 6.3 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04 i 20/04), kojim je propisano da (radi zaštite izbornog prava) svaka osoba, politička stranka ili koalicija koja ima pravni interes ili čije je pravo, ustanovljeno tim zakonom, povrijeđeno može uložiti prigovor (žalbu).

Odlukom koju je donijela Izborna komisija Bosne i Hercegovine, a kojom je odlučivala o zakonitosti odluke žaliteljice, te je poništila, nije povrijeđeno nikakvo pravo žaliteljice, kao Općinske izborne komisije ustanovljeno Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine, ni propisima koje donosi Izborna komisija Bosne i Hercegovine na temelju zakona, niti žaliteljica ima pravni interes zasnovan na zakonu. Odlukama koje donose općinske izborne komisije u skladu sa svojom stvarnom i mjesnom nadležnošću nikada se ne rješava o njihovom izbornom pravu ili pravnom interesu zasnovanom na zakonu, nego o pravu ili pravnom interesu stranaka u izbornom postupku, a općinske izborne komisije su samo donosioci odluka.

Iz izloženog slijedi da žaliteljici nedostaje stranačka legitimacija za žalbu, pa se njena žalba ukazuje nedopuštenu, radi čega ju je ovaj sud odbacio primjenom člana 81. stav 1. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine.

(Rješenje Apelacionog upravnog vijeća Suda Bosne i Hercegovine, broj Iž-15/04. od 28.09.2004.godine)

Akt međusobne komunikacije institucija ili agencija ili drugih organa kojim se traži ili daje uputa o tome kako da se postupa u nekoj konkretnoj situaciji, u pravilu, nema karakter upravnog akta i ne može se pobijati žalbom kod Odbora državne službe za žalbe, ukoliko zakonom nije drugačije riješeno.

Članom 63 stav 1 Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine propisano je da je Odbor državne službe za žalbe, u skladu s tim Zakonom i njegovim podzakonskim aktima, odgovoran za razmatranje svih konačnih odluka, te poduzetih ili propuštenih radnji institucija i/ili agencija koje se odnose na status državnih službenika i to, između ostalih, i na zahtjev državnog službenika na kojeg se sporna odluka, poduzeta ili propuštena radnja odnosi (tačka a. stav 1 člana 63 navedenog Zakona).

Iz obrazloženja:

Presudom Vijeća za upravne sporove Suda Bosne i Hercegovine, broj i datum naveden u uvodu, odbijena je tužiočeva tužba, kojom je osporio zakonitost rješenja tuženog broj 08-127-4/03 od 04.09.2003.godine. Tim rješenjem odbačena je kao nedopuštena predstavka tužioca podnesena na akt Agencije za državnu službu Bosne i Hercegovine broj: 104/03/03. od 12.03.2003.godine, upućen Ministarstvu civilnih poslova Bosne i Hercegovine u vezi sa imenovanjem tužioca na radno mjesto sekretara tog Ministarstva.

Pravovremeno podnesenim zahtjevom tužitelj traži preispitivanje navedene presude Vijeća za upravne sporove ovog Suda, u kojem ističe da u pobijanoj presudi Vijeće nije cijnilo odredbu člana 63 Zakona o državnoj službi i institucijama Bosne i Hercegovine, kao što ih nije cijnilo ni tuženi organ. Navodi, zatim, поближе u čemu nalazi nedostatke pobijane presude, te predlaže da se presuda Vijeća za upravne sporove Bosne i Hercegovine br. 58/03 od 30.12.2003.godine preinači i odluči na način kako je to on predložio u tužbi, tj. da se osporeno rješenje poništi, a njegova predstavka od 17.03.2003.godine proslijedi nadležnom organu, koji će mu priznati radnopravni status koji je imao prije donošenja osporenog rješenja.

U odgovoru na zahtjev tuženi je predložio da se zahtjev odbije iz razloga navedenih u osporavanom rješenju.

Apelaciono upravno vijeće ovog Suda je ispitalo zakonitost pobijane presude Vijeća za upravne sporove u skladu sa odredbama člana 53 Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 19/02), pa je odlučilo kao u dispozitivu ove presude iz sljedećih razloga:

Aktom Agencije za državnu službu broj 104-03/03 od 12.03.2003.godine upućenim Ministarstvu civilnih poslova Bosne i Hercegovine ukazano je na propuste tog Ministarstva u vezi sa imenovanjem tužioca, te preduzete radnje koje nisu bile u skladu sa zakonom, što je sve поближе navedeno u tom aktu, te date upute kako se dalje treba postupati i koje radnje treba preduzeti.

Na ovaj akt tužitelj je podnio predstavku dana 17.03.2003.godine, ali ju je uputio Agenciji za državnu službu Bosne i Hercegovine, koja ju je dopisom od 18.03.2003.godine (dopis

potpisao rukovodilac Agencije) prosljedila Odboru državne službe za žalbe, pozivom na odredbu člana 63 Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 19/02). Odbor državne službe za žalbe je osporenim rješenjem odbacio ovu tužiteljevu predstavku kao nedopuštenu na osnovu odredbe člana 227 stav 1 Zakona o upravnom postupku, jer je zauzeo pravni stav da navedeni akt Agencije za državnu službu Bosne i Hercegovine od 12.03.2003.godine nije upravni akt protiv kojeg bi se mogla izjaviti žalba niti u žalbenom postupku preispitivati u smislu Zakona o upravnom postupku. Na stranici 2 osporenog rješenja navedeni su i neki drugi razlozi, koji bi zalazili u meritum spora, međutim, dispozitivom osporenog rješenja, koje je procesnog karaktera, samo je odbačena kao nedozvoljena tužiteljeva predstavka (žalba), a prema članu 199 stav 1, u vezi s članom 233 Zakona o upravnom postupku, o predmetu spora se odlučuje samo dispozitivom. Tuženi organ je, međutim, donoseći osporeno rješenje, zanemario odredbu člana 63 Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine (na koji upućuje i dopis rukovodioca Agencije za državnu službu Bosne i Hercegovine upućen tužitelju dana 18.03.2003.godine, koji se nalazi u spisima predmeta), koje je izgubilo iz vida i Vijeće za upravne sporove ovog Suda u svojoj presudi. Akt međusobne komunikacije institucija ili agencija ili drugih organa kojim se traži ili daje uputa o tome kako da se postupa u nekoj situaciji, u pravilu, nema karakter upravnog akta. Međutim, članom 63 stav 1 Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine propisano je da je Odbor državne službe za žalbe, u skladu sa ovim Zakonom i njegovim podzakonskim aktima, odgovoran za razmatranje svih konačnih odluka, a zatim i poduzetih ili propuštenih radnji institucija i/ili agencija koje se odnose na status državnih službenika i to, između ostalih, i na zahtjev državnog službenika na kojeg se sporna odluka, poduzeta ili propuštena radnja odnosi (tačka a), stav 1 člana 63 navedenog Zakona.

Kako je tuženi organ odbacio tužiteljevu predstavku (žalbu) kao nedopuštenu, a da je nije cijenio i sa aspekta člana 63 spomenutog Zakona, počinio je povredu Zakona na štetu tužitelja, pa Vijeće za upravne sporove ovog suda nije moglo osporeno rješenje ocijeniti kao pravilno i zakonito, a kako ga je takvim ocijenilo, to Vijeće je povrijedilo zakon na štetu tužitelja.

S obzirom na iznijete razloge, Apelaciono upravno vijeće ovog Suda je uvažilo tužiteljev zahtjev za preispitivanje sudske odluke, te riješilo kao u dispozitivu ove presude primjenom člana 54 stav 2 Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine.

(Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj Uvl-04/04 od 05.04.2004.godine)

Za rješavanje sukoba nadležnosti između suda s područja Federacije Bosne i Hercegovine i suda s područja Republike Srpske u predmetu zahtjeva tužitelja za izvršenje presude Višeg suda u Banjoj Luci kojim je poništen upravni akt, a u izvršenju presude nije donesen novi, nadležan je Sud Bosne i Hercegovine.

Iz obrazloženja:

Zahtjevom od 20.08.1992.godine i od 08.10.2001.godine tužitelj je od Okružnog suda u Banjoj Luci i Županijskog/Kantonalnog suda u Livnu zatražio izvršenje presude Višeg suda u Banjoj Luci, broj U-168/91 od 21.05.1992.godine, kojim je uvažena žalba tužitelja podnesena protiv akta broj: 06/7-126-3/91 od 31.08.1991.godine, tuženog Izvršnog odbora Skupštine opštine Glamoč i navedeni osporeni akt poništen iz razloga, kako to proizilazi iz

obrazloženja navedene presude, što je osporeni akt nezakonit i nepravilan, pa je tuženom organu naloženo da u ponovnom postupku odluči o žalbi tužitelja, koju je podnio protiv prvostepenog rješenja Opštinskog sekretarijata za poslove uprave Glamoč broj: 06/7-126-3/91 od 27.05.1991.godine, a kojim je odlučeno da tužitelju prestaje radni odnos na radnom mjestu matičara u Opštinskom sekretarijatu za poslove uprave Opštine Glamoč, s pravom na penziju u smislu Zakona o državnoj upravi.

Okružni sud u Banjoj Luci, svojim rješenjem broj U-168/91 od 05.07.2000.godine, oglasio se stvarno nenadležnim za rješavanje o zahtjevu tužitelja za izvršenje navedene presude i predmet dostavio Županijskom/Kantonalnom sudu u Livnu na nadležni postupak.

Županijski/Kantonalni sud u Livnu, dopisom broj U-7/01 od 03.12.2003.godine, dostavio je ovom sudu predmet radi rješavanja sukoba nadležnosti, jer i taj sud smatra da nije nadležan za rješavanje o zahtjevu tužitelja.

Rješavajući o sukobu nadležnosti između navedenih entitetskih sudova, ovaj sud je, primjenom odredbe člana 14 stav 2 tačka c. Zakona o sudu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 29/00, 16/02, 15/02, 24/02, 3/03 i 37/03), odlučio kao u dispozitivu rješenja iz slijedećih razloga:

Radi ispunjenja obaveza utvrđenih u članu II 2, 3, 4 i 6 i članu III 1 c) Ustava Bosne i Hercegovine, a u vezi s pravnom pomoći u građanskim, krivičnim i upravnim stvarima između entiteta Bosne i Hercegovine, dana 20.05.1998.godine, potpisivanjem od strane ministara pravde Federacije BiH i Republike Srpske, zaključen je Memorandum o razumijevanju o regulisanju poslova pravne pomoći između institucija Federacije BiH i Republike Srpske („Službene novine Federacije BiH“, broj 25/98). Tačkom V Memoranduma regulisano je pitanje razmjene sudskih i upravnih spisa, pa su se entiteti obavezali da će izvršiti razmjenu spisa i to završene sudske i upravne spise dostaviti sudovima drugog entiteta (pravosnažno okončane predmete i predmete u kojima su odluke poništene). Slijedi, dakle, da je u smislu Memoranduma o razumijevanju, u konkretnom slučaju, predmet tužitelja sa zahtjevom za izvršenje navedene presude, u okviru ugovorene razmjene, trebalo ustupiti na odlučivanje Županijskom/Kantonalnom sudu u Livnu, jer se organi uprave koji su odlučivali u ovoj upravnoj stvari nalaze na području Federacije BiH, odnosno navedenog kantonalnog suda, a radi se o predmetu u kojem je odluka poništena.

Iz navedenih razloga, Županijski/Kantonalni sud u Livnu nadležan je da rješava o zahtjevu tužitelja za izvršenje presude Višeg suda u Banjoj Luci broj U-168/91 od 21.05.1992.godine, jer se radi o zahtjevu stranke za izvršenje presude kojom je poništen upravni akt (zahtjev je podnesen u smislu člana 63 Zakona o upravnim sporovima – „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 12/94, odnosno člana 66 Zakona o upravnim sporovima – „Službene novine Federacije BiH“, br. 2/98 i 48/99). Zahtjev je tužitelj podnio iz razloga što nadležni organ Opštine Glamoč, koji se nalazi na području Federacije BiH, nije donio novi upravni akt u izvršenju presude suda, a kojom je raniji upravni akt tog organa poništen.

(Rješenje Suda Bosne i Hercegovine broj Ur-17/03 od 19.12.2003.godine)

Državna granična služba Bosne i Hercegovine, pozivanjem na odredbu člana 1 Zakona o državnoj graničnoj službi i člana 12 Privremenog uputstva, nije ovlaštena da daje saglasnost za obavljanje ugostiteljske djelatnosti u postojećim objektima (već izgradjenim) koji se nalaze na prostoru između graničnih prelaza, jer se njeno

ovlaštenje, u skladu s navedenim propisima, sastoji samo u davanju odobrenja za izgradnju objekata i postavljanje instalacija za objekte čija izgradnja tek treba započeti.

Iz obrazloženja:

Osporenom odlukom konačno je odbijen zahtjev tužiteljice za izdavanje saglasnosti za obavljanje ugostiteljske djelatnosti u objektu koji se nalazi u Gornjem Klobuku, vlasništvo tužiteljice, iz razloga što se navedeni objekat nalazi u međuprostoru između graničnog prelaza „Klobuk“ i graničnog prelaza „Ilijino brdo“, u kojem se, prema zaključku organa uprave, skupljaju osobe koje organiziraju krijumčarenje robe i ilegalno prebacivanje osoba između susjednih država, te da bi, po ocjeni DGS-a, vršenje navedenih usluga ometalo rad Jedinica DGS Trebinje. U razlozima odluke navedeno je da se ova odluka zasniva na odredbama člana 12 Privremenog uputstva za obavljanje poslova zaštite granice (u daljnjem tekstu Privremeno uputstvo – koje je donio načelnik DGS-a dana 15.02.2001.godine) i člana 1 Zakona o državnoj graničnoj službi Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 19/01), te ocjene organa (diskrecione ocjene, kako je to navedeno u odgovoru na tužbu) da bi obavljanje ove djelatnosti u navedenom objektu otežavalo rad granične službe u Trebinju. Odredbim člana 12 stav 1 i 4 Privremenog uputstva propisano je da bez odobrenja direkcije DGS-a ne može početi gradnja objekata ili postavljanje objekata i instalacija na graničnom prelazu (mjesto kontrole, prostor od mjesta kontrole do granične linije i 100 m oko mjesta kontrole ukoliko isto nije ogradjeno). Međutim, ovom odredbom, a ni odredbom člana 1 Zakona o državnoj graničnoj službi BiH, nije propisano da DGS daje saglasnost za obavljanje ugostiteljske djelatnosti u postojećim objektima koji se nalaze na prostoru između graničnih prelaza. To znači da iz propisa koji su navedeni u razlozima osporene odluke ne proizilazi da je ovim propisima predviđeno ovlaštenje DGS-a da odlučuje u ovoj upravnoj stvari, jer davanje odobrenja za izgradnju objekata i postavljanje objekata i instalacija, bez kojeg ne mogu početi ovi radovi, propisano je samo za objekte čija izgradnja tek treba početi. U obrazloženju odluke organa uprave nije naveden odgovarajući pravni propis na osnovu kojeg je odlučeno kao u dispozitivu prvostepenog rješenja, a nije naveden ni zakonski propis kojim je dato ovlaštenje DGS-u da po slobodnoj ocjeni, odnosno diskrecionom pravu, odlučuje o davanju saglasnosti za obavljanje ugostiteljske djelatnosti u objektima koji se nalaze u prostoru između graničnih prelaza. Slijedi da obrazloženje rješenja ne sadrži sve elemente koje mora obrazloženje da sadrži prema odredbi člana 199 stav 2 i stav 3 Zakona o općem upravnom postupku („Službeni list R BiH“, broj 2/92 i 13/94), koji je bio na snazi u vrijeme donošenja osporenih akata i koji se primjenjivao do stupanja na snagu Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, broj 29/02). Prema odredbama citiranog Zakona obaveza organa uprave je da u obrazloženju rješenja navede propise na osnovu kojih je odlučeno dispozitivom rješenja, kao i to da navede zakonski osnov kojim se organu uprave daje zakonsko ovlaštenje da u određenim upravnim stvarima odlučuje na osnovu slobodne ocjene organa, odnosno po diskrecionom pravu. Budući da osporena odluka ne sadrži elemente koje mora da sadrži, ovaj sud nije mogao da cijeni njenu pravilnost i zakonitost, odnosno nije mogao da ocijeni osnovanost prigovora tužiteljice da je osporeno rješenje nezakonito.

Iz navedenih razloga ovaj sud je uvažio tužbu tužiteljice, osporenu odluku i odluku prvostepenog organa poništio i predmet vratio prvostepenom organu na ponovni postupak primjenom odredbe člana 37 stav 2 i 3 u vezi s članom 34 stav 2 Zakona o upravnim sporovima. U ponovnom postupku prvostepeni organ će otkloniti navedene propuste i

donijeti odgovarajuće rješenje u čijem će obrazloženju navesti sve elemente koje rješenje mora da sadrži u skladu s naprijed citiranim odredbama Zakona o upravnom postupku.

(Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj U-01/02 od 29.10.2003.godine)

Postoji povreda zaštićenog robnog žiga kada je upotrijebljena ista ili slična karakteristična riječ, bez obzira na različite boje i oblike robnih žigova, te i kada svojim izgledom i znakom obilježavanja iste robe može dovesti u zabludu prosječnog potrošača na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Iz obrazloženja:

Osporenim rješenjem tuženi je odbio zahtjev tužitelja za proglašavanje odnosno poništenje osporenog međunarodnog žiga zato što je ocijenio da osporeni žig, s jedne strane, i žigovi tužitelja navedeni u prijedlogu, s druge strane, dovoljno se razlikuju da je po ocjeni tuženog sličnost zanemarljiva, tako da isti mogu nesmetano egzistirati na tržištu. Tuženi, naime, smatra da se radi o žigovima čija je sličnost zanemarljiva jer je u osporenom žigu znak Smirnov napisan ćirilničnim pismom, zbog toga je prepoznatljiv na tržištu i prosječan potrošač neće biti doveden u zabludu u pogledu proizvođača. Stoga tuženi smatra da zahtjev tužitelja nije osnovan i da nisu ispunjeni uvjeti da se osporeni međunarodni žig poništi na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Medjutim, ovaj Sud nalazi da tuženi u postupku rješavanja o zahtjevu tužitelja nije uzeo u obzir sve činjenice odlučne za ocjenu da li je znak koji sadrži osporeni žig podoban za razlikovanje robe u privrednom prometu, niti je uzeo u obzir posebno vrijeme i obim dosadašnje upotrebe tužiteljevog žiga na teritoriji Bosne i Hercegovine. Tuženi, takodjer, u postupku nije imao u vidu odredbe člana 25 stav 1 tačka 5 i 8 Zakona o patentima i znacima razlikovanja („Službeni list R BiH“, broj: 21/99), koji je bio na snazi u vrijeme donošenja osporenog rješenja, kao ni pravila Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva, koja je univerzalni i opći izvor međunarodnog materijalnog prava industrijskog vlasništva i kojom konvencijom se regulišu temeljna načela međunarodne zaštite iz područja industrijskog vlasništva. Citiranim odredbama Zakona o patentima i znacima razlikovanja propisano je da se žigom ne može zaštititi znak koji svojim izgledom nije podoban za razlikovanje roba u privrednom prometu, zatim koji svojim izgledom može stvoriti zabunu u prometu, a naročito znak koji može da dovede u zabludu prosječnog potrošača ili znak koji je sličan ranije zaštićenom znaku druge osobe za označavanje iste ili slične robe. Osim toga, prema pravilima Pariške konvencije, registrirani žig će se poništiti ako je reprodukcija, oponašanje ili prijevod takav da može stvoriti zbrku s nekim žigom u toj zemlji koji je nedvojbeno poznat kao žig osobe koja uživa pravo zaštite i pravo da se koristi tim žigom za istovjetne ili slične proizvode (član 6 bis citirane Konvencije), a u odredbi člana 6 quinquies tačka B iste Konvencije propisano je da se neće moći odbiti registracija ni poništenje žiga, osim kada je žig takve naravi da može naškoditi stečeni pravima treće osobe u zemlji u kojoj se zahtijeva zaštita i kada se žig sastoji isključivo od znakova ili obilježja koji bi mogli dovesti u zabludu prosječnog potrošača.

U konkretnom slučaju iz podataka u spisu i navoda tužitelja proizilazi da tužitelj, kao zainteresirana osoba – vlasnik pet zaštićenih žigova, ima pravo prioriteta svojih žigova na teritoriji Bosne i Hercegovine, jer je prijavu za zaštitu svojih žigova podnio 04.04.1997.godine, a osporeni međunarodni žig je na osnovu prijave od 30.07.1998.godine

registriran kod Medjunarodnog ureda, što je evidentno iz izvoda ovog žiga iz medjunarodne baze za žigove. Iz ovog izvoda proizilazi da osporeni medjunarodni žig sadrži znak obilježavanja – prezime Smirnov pisano ćirilicnim pismom kao i tužiteljevih pet zaštićenih žigova čiji je znak naveden u različitim transakcijama Smirnov ili Smirnoff, kojim se znakom tužitelj već duži niz godina služi za prodaju alkoholnih pića, naročito votke, u cijelom svijetu, pa i u Bosni i Hercegovini. Iz podataka u spisu slijedi da osporeni žig služi za označavanje iste robe kao i zaštićeni tužiteljevi žigovi, tj. za označavanje alkoholnih pića iz klase 33 Medjunarodne klasifikacije robe i usluga. Nije sporno da se radi o renomiranom proizvođaču alkoholnih pića s medjunarodnim priznanjima i nagradama koje tužitelj decenijama prodaje na svjetskom tržištu, pa i u Bosni i Hercegovini.

Polazeći od izloženog, ovaj sud nalazi da se navedeni osporeni medjunarodni žig sastoji od identičnog znaka obilježavanja u tekstualnom smislu, tj. sadrži karakteristično prezime Smirnov, kao i zaštićenih pet žigova tužitelja, koji ovaj žig koristi s navedenim znakom u različitim transakcijama, pa je pogrešan zaključak tuženog da se radi o žigovima zanemarljive sličnosti. Ovaj zaključak tuženog je suprotan sudskoj praksi ovih prostora koja je zauzela stav da postoji povreda zaštićenog robnog žiga kada je upotrijebljena ista ili slična karakteristična riječ, bez obzira na različite boje i oblike robnih žigova. Nadalje, osporeni medjunarodni žig sa istim znakom služi za obilježavanje iste robe iz klase 33 Medjunarodne klasifikacije roba i usluga odnosno za označavanje alkoholnih pića kao i zaštićeni žigovi tužitelja na području Bosne i Hercegovine, pa, po ocjeni ovog suda, osporeni žig svojim izgledom i znakom obilježavanja iste robe može dovesti do zabune u prometu, a naročito može dovesti u zabludu prosječnog potrošača na teritoriji Bosne i Hercegovine. Pri tome se ne može zanemariti okolnost da većina stanovništva u Bosni i Hercegovini poznaje ćirilicno pismo, pa znak obilježavanja na osporenom žigu pisan ćirilicnim pismom nije podoban za razlikovanje roba u prometu sa aspekta prosječnog potrošača na teritoriji Bosne i Hercegovine. Navedene okolnosti su razlog za poništenje žiga propisan citiranim odredbama člana 25 stav 1 tačka 5 i 8 Zakona o patentima i znacima razlikovanja. Osim toga, tužitelj ima pravo prvenstva zaštićenih žigova na teritoriji Bosne i Hercegovine, a vlasnik je općepoznatog žiga kako u svijetu, tako i na području Bosne i Hercegovine, pa bi zaštitom osporenog žiga bilo ugroženo pravo tužitelja kao vlasnika ranije zaštićenih žigova, odnosno radilo bi se o žigu koji bi mogao naštetiti stečenim pravima tužitelja na teritoriji Bosne i Hercegovine, što je razlog za poništenje žiga propisan citiranim odredbama Pariške konvencije. Stoga, po ocjeni ovog Suda, tuženi prilikom odlučivanja o zahtjevu tužitelja nije imao u vidu naprijed navedene okolnosti koje su odlučne za ocjenu da li je osporeni žig podoban za razlikovanje roba u prometu, a posebno nije uzeo u obzir obim i vrijeme ranije upotrebe zaštićenih žigova tužitelja. Ovaj Sud ukazuje da prema odredbi člana 24 stav 1 citiranog Zakona žigom se može zaštititi samo znak koji je podoban za razlikovanje roba u prometu.

Iz svega izloženog ovaj Sud je primjenom odredbe člana 37 stav 2 Zakona o upravnim sporovima BiH osporeno rješenje poništio i predmet vratio tuženom na ponovno rješavanje, s tim da tuženi u ponovnom postupku ima u vidu upute navedene u ovoj presudi, te da pravilnom primjenom materijalnog prava i nakon ocjene svih relevantnih okolnosti donese odgovarajuće rješenje.

(Presuda Suda Bosne i Hercegovine, broj: U-07/04 od 14.05.2004.godine)

Organ uprave može izdati stranci uvjerenje o podacima i činjenicama o kojima vodi službenu evidenciju ustanovljenu po zakonu ili drugom propisu samo u skladu s

podacima iz službene evidencije, što znači: organ uprave ne može izdati uvjerenje o ovim činjenicama u slučaju ako se u evidenciji ne nalaze podaci koje stranka traži, odnosno kada su ti podaci u službenoj evidenciji suprotni onima koje stranka navodi.

Iz obrazloženja:

Zakonom o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, broj: 29/02) u odredbi člana 162 stav 3 i 4 propisano je da se uvjerenja i druge isprave o činjenicama o kojima se vodi službena evidencija moraju izdati u skladu s podacima službene evidencije. Pod službenom evidencijom podrazumijeva se evidencija ustanovljena zakonom ili drugim propisom ili općim aktom institucije koja ima javna ovlaštenja. Prebivalište državljana je činjenica o kojoj se vodi službena evidencija ustanovljena Zakonom o centralnoj evidenciji i razmjeni podataka („Službeni glasnik BiH“, broj: 32/01 i broj: 16/02). Prema odredbama Zakona o prebivalištu i boravištu državljana BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 32/01), državljani su obavezni da prijavljuju i odjavljuju prebivalište i boravište u skladu sa ovim Zakonom. Prijavljivanje i odjavljivanje prebivališta je, dakle, obaveza za sve državljane BiH (član 4 stav 1 i 2 citiranog zakona), a državljanin koji se stalno nastani u inozemstvu ili koji u inozemstvu boravi dulje od jedne godine mora odjaviti svoje prebivalište u Bosni i Hercegovini (član 9 citiranog Zakona).

U konkretnom slučaju u postupku donošenja osporenog rješenja utvrđeno je da je tužitelj zbog odlaska u inozemstvo odjavio prebivalište na navedenoj adresi dana 17.05.1991.godine i o prebivalištu tužitelja za daljnji period ne postoji službena evidencija. Utvrđeno je, nadalje, da je tužitelj u inozemstvu boravio od dana odjavljivanja prebivališta, pa nadalje, tj. duže od godinu dana.

Polazeći od ovog utvrđenja, organi uprave su, pravilnom primjenom odredaba citiranog Zakona o upravnom postupku i naprijed navedenim materijalnim propisima, pravilno odlučili kada su zahtjev tužitelja odbili kao neosnovan. Ovo iz razloga što se u konkretnom slučaju radi o zahtjevu za izdavanje isprave, odnosno uvjerenja o prebivalištu za period za koji u službenoj evidenciji nema podataka o prebivalištu tužitelja. Budući da se radi o činjenici prebivališta o kojoj se vodi službena evidencija utemeljena zakonom, to organi uprave u skladu s citiranim odredbama Zakona o upravnom postupku nisu mogli uvažiti zahtjev tužitelja jer se o prebivalištu može izdati uvjerenje samo saglasno podacima u službenoj evidenciji. To nadalje znači da organi uprave ne mogu izdati uvjerenje o tome da je stranka u određenom periodu imala prebivalište na određenoj adresi ako o tome nema podataka u službenoj evidenciji nadležnog organa, bez obzira što stranka utvrdi da je na navedenoj adresi prebivala, odnosno stanovala. Osim toga, u konkretnom slučaju tužitelj je, kako je to navedeno u tužbi, nakon odjavljivanja prebivališta živio i stanovao u inozemstvu dulje od godinu dana, pa je zakonska obaveza tužitelja bila da odjavi prebivalište (obaveza propisana članom 9 Zakona o prebivalištu i boravištu državljana BiH). Stoga nema značaja prigovor tužitelja u tužbi da je odjavu prebivališta izvršio samo iz formalnih razloga. Prigovor tužitelja da je odbijanjem njegovog zahtjeva o utvrđivanju prebivališta na navedenoj adresi dovedeno u pitanje njegovo državljanstvo nije osnovan iz razloga što se u konkretnom slučaju nije odlučivalo o državljanstvu tužitelja nego o zahtjevu za izdavanje uvjerenja o prebivalištu na navedenoj adresi, a sve i da je tako, upravni organi nisu mogli izdati tužitelju uvjerenje suprotno službenoj evidenciji. Ukoliko je tužitelj nastanjen u Sarajevu na navedenoj adresi s namjerom da stalno živi i boravi u navedenoj općini, pripada mu pravo, a i obavezan je, da izvrši prijavljivanje prebivališta na navedenoj adresi.

Iz svega izloženog ovaj sud je primjenom odredbe člana 37 stav 2 Zakona o upravnim sporovima odlučio kao u dispozitivu presude.

(Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj: U-01/04 od 30.04.2004.godine)

Kada se radi o međunarodno priznatom žigu (kod Međunarodnog ureda za intelektualno vlasništvo) zemlje, na čijim se teritorijama zaštita žiga proteže, nadležni organi ne donose rješenje o priznavanju međunarodnog žiga, jer samim registriranjem žigova kod Međunarodnog ureda, a u skladu s Madridskim sporazumom o međunarodnom registriranju žigova, osigurava se zaštita žigova u svim zemljama na koje se ovaj Sporazum odnosi (zemlje ugovarateljice) ili samo na određene zemlje, koje je vlasnik žiga naveo u zahtjevu za teritorijalno protezanje žiga.

Iz obrazloženja:

Prema pravilima upravnog postupka, dispozitiv rješenja mora biti jasan i određen, dok je dispozitiv osporenog rješenja nejasan i nerazumljiv. Iz dispozitiva osporenog rješenja proizilazi da je tuženi odlučivao o proglašavanju ništavnim rješenja o priznanju prava na međunarodni žig broj: 694011, iako takvo rješenje o priznanju ovog žiga ne postoji, niti se takvo rješenje donosi, jer kada se radi o zaštiti međunarodno priznatog žiga, zemlje na čijim se teritorijama zaštita žiga proteže ne donose rješenje o priznavanju međunarodnog žiga, pa je nejasno i nerazumljivo na osnovu čega je tuženi zaključio da je predmet odlučivanja proglašavanje ništavnim rješenja o priznanju prava na međunarodni žig. U konkretnom slučaju predmet osporavanja je međunarodni žig registriran kod Međunarodnog ureda za intelektualno vlasništvo (u daljnjem tekstu Međunarodni ured), kako je to evidentno iz izvoda (koji se nalazi u spisu) međunarodne baze za žig. Prema Madridskom sporazumu o međunarodnoj registraciji žigova, registriranjem žigova kod Međunarodnog ureda osigurava se zaštita žigova u svim zemljama na koje se odnosi ovaj sporazum – zemlje ugovarateljice (član 1 citiranog Sporazuma) – ili samo na određene zemlje, koje je vlasnik žiga u zahtjevu za teritorijalno protezanje zaštite naveo (član 3 bis i član 3 ter Sporazuma). Na temelju obavljene registracije kod Međunarodnog ureda i nakon saopćenja ovog ureda zaštita žiga u zainteresiranim zemljama ista je kao da je žig direktno bio registriran u toj zemlji (član 4 citiranog Sporazuma). Iz izloženog slijedi da zemlje na koje se proteže zaštita međunarodnog žiga ne donose posebno rješenje o priznanju tog žiga, jer isti uživa zaštitu temeljem registracije kod Međunarodnog ureda, osim ako zemlja kojoj je saopćena registracija ne odbije zaštitu tog žiga na teritoriji te zemlje, a u smislu člana 5 stav 1 Madridskog sporazuma, i u rokovima propisanim u stavu 2 ovog člana. Predmet osporavanja, dakle, u konkretnom slučaju je međunarodno registrirani žig, zbog čega je u dispozitivu osporenog rješenja trebalo navesti da je tuženi odlučivao o proglašavanju ništavnim međunarodnog žiga, u kom pravcu je i tužitelj bio dužan da precizira zahtjev, a, osim toga, u dispozitivu je trebalo navesti da se radi o zahtjevu za poništenje navedenog žiga na teritoriji Bosne i Hercegovine, kako je tužitelj naveo u zahtjevu, a tuženi u dispozitivu osporenog rješenja to propustio (vidi član 94 Zakona o industrijskom vlasništvu Bosne i Hercegovine – „Službeni glasnik BiH“, broj 3/02 – kojim je, također, regulisano da se međunarodno registrirani žig sa učinkom u BiH može proglasiti ništavnim).

(Presuda Suda Bosne i Hercegovine, broj: U-07/04 od 14.05.2004.godine)

Građanin, čija su prava ili temeljne slobode zajamčene Ustavom Bosne i Hercegovine povrijeđene konačnim pojedinačnim aktom institucija iz člana 4. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine nema pravo zahtijevati zaštitu tih prava ili sloboda kod Suda Bosne i Hercegovine ako mu je osigurana druga sudska zaštita. Takvu zaštitu građanin nema ni u slučaju kada su mu povrijeđena prava i slobode zajamčene Ustavom Bosne i Hercegovine radnjom službene osobe ali ne u instituciji, odnosno odgovorne osobe u javnoj agenciji ili javnoj korporaciji, nego radnjom službene osobe nekog drugog pravnog subjekta, u ovom konkretnom slučaju, po navodima stranke, Suda. U oba slučaja takav zahtjev stranke treba odbaciti kao nedopušten.

Iz obrazloženja

Podnositeljica zahtjeva iz Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine obratila se ovom sudu sa zahtjevom za zaštitu svojih ljudskih prava zajamčenih Ustavom Bosne i Hercegovine, navodeći da joj se nezakonitim radnjama od strane Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, putem Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, pokušava oteti iz posjeda njena vlastita imovina, tj. dio dvorišta na parceli označenoj kao k.č. 168/9, na kojoj ima izgrađenu kuću upisanu u Pl.br. 366 k.o. u mjestu G., na kojoj je vlasnik i posjednik.

Uz zahtjev je priložila svoj prigovor, kao izvršenika, protiv rješenja o izvršenju Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Glava VIII Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 19/2002) sadrži, između ostalog, odredbe o postupku zaštite sloboda i prava građana zajamčenih Ustavom Bosne i Hercegovine, kao i odredbe o ovlaštenju pojedinih lica da podnošenjem zahtjeva sudu ovu zaštitu traže, te uslovi pod kojim mogu podnijeti takav zahtjev. Tako je u odredbi člana 67. pomenutog zakona propisano da građanin, čija su prava ili temeljne slobode zajamčene Ustavom Bosne i Hercegovine povrijeđene konačnim pojedinačnim aktom institucija iz člana 4. tog zakona (ministarstva Bosne i Hercegovine i njihova tijela, javne agencije, javne korporacije, institucije Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i druge organizacije utvrđene zakonom države Bosne i Hercegovine koje vrše javna ovlaštenja, koje su Ustavom Bosne i Hercegovine određene u nadležnosti Bosne i Hercegovine), ima pravo zahtijevati zaštitu tih prava ili sloboda kod suda, sukladno tom zakonu, ako nije osigurana druga sudska zaštita. Na taj postupak shodno se primjenjuju odredbe poglavlja IV. Postupak, čl. 19-40 tog zakona (u članu 19. određen je rok za podnošenje zahtjeva koji iznosi dva mjeseca od prijema pobijanog akta, a u daljnim odredbama sadržane su ostale odredbe o postupku). U članu 69. tog zakona propisana je i druga mogućnost podnošenja zahtjeva za zaštitu sloboda i prava građana zajamčenih Ustavom i to u slučaju ako su te slobode ili prava povrijeđeni radnjom službenog lica u instituciji, odnosno odgovorne osobe u javnoj agenciji ili javnoj korporaciji, kojom se protivno zakonu neposredno sprečava ili ograničava određenim pojedincima vršenje takve slobode ili prava, a takav zahtjev se može podnijeti sve dok radnja traje (član 71. stav 1. Zakona).

Iz naprijed citiranih odredaba Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine, određeno slijedi da je jedan od osnovnih uslova za mogućnost podnošenja zahtjeva iz člana 67. da nije osigurana druga sudska zaštita.

Podnosilac zahtjeva tvrdi da su njegova prava povrijeđena radnjama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, a putem sudskih odluka Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, što je ne samo protivno odredbama člana 67. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine, koje upućuju na to da prava i temeljne slobode zajamčene Ustavom Bosne i Hercegovine moraju biti povrijeđene konačnim pojedinačnim aktom institucija iz člana 4. tog zakona, koje su naprijed taksativno i navedene, a ne i suda, nego i daljnjem uslovu iz ovog člana iz kojeg proizilazi da podnosilac zahtjeva i u slučaju kada su mu povrijeđena prava ili temeljne slobode zajamčene Ustavom Bosne i Hercegovine pojedinačnim aktom navedenih institucija, nema prava iz člana 67. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine, ako mu je osigurana druga sudska zaštita. Zaštita sloboda i prava zajamčenih Ustavom Bosne i Hercegovine u smislu člana 67. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine je, naime, po svojoj prirodi, supsidijarnog karaktera ona dolazi u obzir samo onda ako protiv konačnog pojedinačnog akta nije obezbijedena druga sudska zaštita.

U konkretnoj stvari sudska zaštita je obezbijedena podnosiocu zahtjeva putem sudova u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, koje i ona navodi u zahtjevu i prilogu uz zahtjev, a u smislu odredaba Zakona o sudovima („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, br. 4/00 i 5/02).

U zahtjevu, podnositeljica navodi da su povrijeđena njena ljudska prava radnjama od strane Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine putem Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, što znači da ona faktički pobija sudske odluke, što je suprotno citiranim odredbama Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine.

Zato se ne mogu uvažiti navodi podnositeljice zahtjeva da su njena prava i temeljne slobode zajamčene Ustavom ugrožene presudama i da su se time stekli uslovi za podnošenje zahtjeva za zaštitu tih prava ili sloboda u skladu sa Zakonom o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine, o čemu bi odlučivao ovaj sud. Ovaj sud, iz naprijed navedenih razloga, smatra da ne postoje povrede koje ima u vidu člana 67. i 69. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine, pa je zahtjev nedopušten, zbog čega ga je odbacio primjenom člana 25. stav 1. tačka 2. u vezi sa članom 68. stav 2. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine.

Ovaj sud ukazuje da podnosilac zahtjeva protiv pravomoćne sudske odluke Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine može podnijeti apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, ukoliko su za to ispunjeni zakonski uslovi i ukoliko je podnesena u roku propisanom Poslovníkom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (član 15. stav 3. Poslovníka – „Službeni glasnik BiH“, broj 2/04, prečišćeni tekst).

(Odluka Suda Bosne i Hercegovine u vijeću za upravne sporove, broj: R-02/04 od 25.02.2004. godine)

Sud Bosne i Hercegovine nije nadležan za preispitivanje odluka Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine donijetih u postupku upisa odnosno brisanja upisa djelatnosti iz sudskog registra u primjeni zakona koji nisu državni zakoni.

Iz obrazloženja

Rješenjem Apelacionog suda Brčko Distrikta BiH, broj i datum naveden u uvodu, odbijena je žalba podnosioca zahtjeva izjavljena protiv rješenja Osnovnog suda Brčko Distrikta BiH, broj D-199/03 od 13.02.2003. godine, kojim je po službenoj dužnosti iz sudskog registra brisan upis djelatnosti iz grupe 74110 (pravni poslovi) subjekta upisa, podnosioca zahtjeva, i to

rješenje potvrđeno primjenom člana 307. tačka 2. Zakona o parničnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko Distrikt BiH“, br. 5/00, 1/01 i 6/02).

Protiv navedenog rješenja Apelacionog suda Brčko Distrikta BiH subjekt upisa je podnio zahtjev za preispitivanje. Rješenje pobija zbog, kako je naveo u zahtjevu, pogrešne primjene zakona, povrede kontinuiteta zakona, povrede ljudskih prava (pravo na profesionalni rad) i diskriminacije, što je zatim pobliže i obrazložio da ovaj sud ispita i ocijeni zakonitost pobijanog rješenja, koje, po njegovom mišljenju, nije u skladu sa zakonom Brčko Distrikta BiH, Statutom Brčko Distrikta BiH i Ustavom BiH, te da ga iz tih razloga ukine.

Ovaj sud je prethodno ispitao da li postoje procesnopravne pretpostavke za meritorno rješenje stvari, pa je našao da ne postoje iz slijedećih razloga:

Zakonom o Sudu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 16/02), koji je izmijenjen i dopunjen članom 73. zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 15/02), te dalje izmijenjen i dopunjen Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Sudu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 24/02) i Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Sudu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 3/03), propisano je da je Sud Bosne i Hercegovine u upravnoj apelacionoj nadležnosti nadležan da odlučuje o žalbama protiv presuda ili odluka koje donese Upravno odjeljenje Suda i vanrednim pravnim lijekovima protiv pravomoćnih odluka koje je donijelo Upravno odjeljenje Suda, osim o zahtjevima za ponavljanje postupka, a Upravno odjeljenje, kada se radi o Distriktu Brčko BiH, odlučuje po tužbama protiv konačnih upravnih akata ili ćutanju administracije institucija Distrikta Brčko kada postupaju u okviru vršenja svojih javnih funkcija i ovlaštenja. Po tom zakonu, apelaciona upravna nadležnost Suda BiH je propisana i za rješavanje po pritužbama koje se odnose na kršenje izbornog zakona i dodatnih propisa i direktiva koje donosi Stalna izborna komisija, te u svim drugim predmetima u kojima je nadležnost propisana zakonima Bosne i Hercegovine.

Zakon o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 19/02) utvrđena su pravila upravnog spora, u kojem se odlučuje o zakonitosti pojedinačnih i opštih konačnih upravnih akata donesenih na osnovu zakona pri vršenju javnih dužnosti institucija Bosne i Hercegovine kojim se rješava o pravima i obavezama građana i pravnih osoba (član 1.). Pod pojmom institucija Bosne i Hercegovine, prema članu 4. Zakona, obuhvaćene su i institucije Brčko Distrikta BiH. Pojam konačnog upravnog akta protiv kojeg se može voditi upravni spor definisan je u članu 8. stav 2. u vezi sa članom 4. istog zakona. Upravne sporove rješava Upravno odjeljenje Suda BiH, a pokreće se tužbom – član 5. i član 19. stav 1. tog zakona.

U članu 49. stav 1. pomenutog zakona propisano je da se protiv konačne odluke Upravnog odjeljenja Suda i konačne odluke najvišeg suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, **donesene u upravnom sporu** može podnijeti zahtjev za preispitivanje sudske odluke ukoliko postoje zakonski razlozi navedeni u stavu 2. tog člana.

Iz naprijed citiranih zakona jasno proizilazi nadležnost Suda BiH kada se radi o upravnom rješavanju, kao i da je Apelaciono odjeljenje Suda BiH u upravnom vijeću nadležno da odlučuje o vanrednim pravnim lijekovima (osim kada se radi o zahtjevu za ponavljanje postupka) samo u slučajevima navedenim u tim zakonima (ili drugim predmetima u kojima je nadležnost propisana zakonima Bosne i Hercegovine), te da se protiv konačne odluke najvišeg suda Brčko Distrikta BiH može podnijeti zahtjev za perispitivanje samo ako je ta odluka donesena u upravnom sporu.

U konkretnom slučaju podnosilac zahtjeva traži preispitivanje pravomoćnog rješenja Apelacionog suda Brčko Distrikta BiH, koje nije doneseno u upravnom sporu, nego u postupku upisa, odnosno brisanja upisa djelatnosti iz sudskog registra (i primjenom zakona koji nisu državni zakoni), za šta ovaj sud nije nadležan.

Zato se zahtjev podnosioca smatra nedozvoljenim, pa ga je ovaj sud odbacio primjenom člana 52. stav 1. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine.

(Rješenjem Apelacionog upravnog vijeća Suda Bosne i Hercegovine broj: Uvl-01/03 od 07.04.2003. godine.

Jedno od osnovnih načela upravnog postupka je načelo dvostepenosti, što znači da svaka stranka ima pravo žalbe, te da se samo zakonom može propisati isključenje od ovog prava i to samo onda ako je na drugi način obezbijeđena zaštita prava i zakonitosti. U situaciji kada, s obzirom na poziciju određenih organa, nema organa drugog stepena, tj. onog koji bi odlučivao o žalbi na prvostepeno rješenje, načelno, pravo žalbe ne postoji, izuzev ako se u određenim upravnim stvarima zakonom predvidi pravo žalbe, uz istovremeno određivanje organa koji će rješavati takve žalbe.

Iz obrazloženja

Apelaciono upravno vijeća nalazi da je pobijana presuda Vijeća za upravne sporove ovog suda zakonita, jer se, suprotno shvatanju tužioca, zasniva na pravilnoj primjeni zakona – član 30. stav 1. tačka c) Zakona o imigraciji i azilu BiH, a nisu počinjene ni povrede pravila postupka koji je prethodio donošenju pobijane presude na koje se u zahtjevu ukazuje. Odredbom člana 30. stav 1. tačka c) navedenog zakona propisano je da se odobrenje boravka (kao i vize) strancu može ukinuti ako prisustvo stranca predstavlja prijetnju javnom redu i sigurnosti. Vijeće za upravne sporove ovog suda pravilno tumači ovu odredbu kada smatra da njena primjena zavisi od utvrđenja u svakom konkretnom slučaju da li su ponašanje i postupci stranca takvog značaja da predstavljaju prijetnju javnog reda i sigurnosti, te da se to utvrđenje i zaključak u tom pogledu mora zasnivati na dokazima provedenim i upotrijebljenim u postupku donošenja rješenja o tome. Ovo vijeće u cijelosti usvaja zaključak Vijeća za upravne sporove da u odnosu na tužioca provedeni dokazi i utvrđene činjenice ukazuju da postoje uslovi za primjenu člana 30. stav 1. tačka c) navedenog zakona, jer je pravilno ocijenjeno da boravak tužioca u Bosni i Hercegovini predstavlja prijetnju javnom redu i sigurnosti, a iz razloga što su navedeni u pobijanoj presudi, a uglavnom ponovljeni i u presudi ovog vijeća. Pri tome, Vijeće za upravne sporove a ni tuženi nisu morali u svojim odlukama navesti propise po kojim je utvrđeno postupanje tužioca, kao i njegove radnje, bilo protivno, kada su vrlo detaljno i precizno navedene i pravilno ocijenjene sve bitne činjenice koje su sasvim dovoljne za procjenu da boravak tužioca predstavlja prijetnju javnom redu i sigurnosti i da su time ispunjeni uslovi za primjenu člana 30. stav 1. tačka c) navedenog zakona, pri čemu se ni ovo vijeće, a ni Vijeće za upravne sporove, kao ni tuženi, nisu trebali baviti pitanjem da li su ili nisu iste činjenice i okolnosti bile predmet eventualno i nekih drugih postupaka, zbog toga ovo vijeće nije uvažilo prigovore iz zahtjeva istaknute u tom pravcu, kao ni prigovor da protiv domaćih pravnih i fizičkih lica koja su bila u kontaktu sa tužiocem nisu vođeni bilo kakvi postupci, jer se u konkretnom slučaju radi o primjeni člana 30. pomenutog zakona, koji se odnosi samo na strance.

Ovo vijeće, nadalje, nalazi da Vijeće za upravne sporove nije počinilo ni povrede pravila postupka koji je prethodio donošenju pobijane sudske odluke na koje se u zahtjevu ukazuje. Neosnovano, naime, smatra tužilac da se osporeno rješenje tuženog moglo pobijati žalbom i u dijelu kojim mu je ukinut stalni boravak na teritoriji Bosne i Hercegovine, o kojoj bi odlučivalo Žalbeno vijeće Vijeća ministara. I ovo vijeće usvaja u cijelosti razloge koje je, odbijajući isti tužbeni prigovor, navelo Vijeće za upravne sporove u pobijanoj presudi, smatrajući pravilnim dio pouke o pravnom lijeku koji je dao tuženi u osporenom rješenju, isključujući pravo na žalbu protiv dijela rješenja koji se odnosi na ukidanje boravka u Bosni i Hercegovini tužiocu. Tačno je da se putem načela dvostepenosti daje stranci pravo na žalbu (član 15. stav 1 Zakona o upravnom postupku BiH), te da se samo zakonom može propisati da u pojedinim upravnim stvarima žalba nije dopuštena i to ako je na drugi način osigurana zaštita prava i zakonitosti. Isti član navedenog zakona, međutim, u stavu 2. propisuje da se, u slučaju da nema drugostepenog organa, žalba protiv prvostepenog rješenja može izjaviti samo kada je to zakonom predviđeno, pa se tada tim zakonom određuje i organ koji će rješavati po žalbi. U konkretnom slučaju, u odnosu na tuženi organ, koji je najviši organ uprave u zakonom propisanoj oblasti u BiH, nema organa drugog stepena, tj. onog koji bi rješavao po žalbi protiv njegovih odluka, pa pravo žalbe protiv prvostepene odluke u svim upravnim stvarima o kojim taj organ rješava načelno ne postoji. Zakon o imigraciji i azilu BiH je, ipak, (koristeći mogućnost iz stava 2. član 15. ZUP-a BiH) dao pravo da se u određenim upravnim stvarima predvidi pravo žalbe i odredio organ koji će u takvim stvarima rješavati. Vijeće ministara je Odlukom o osnivanju i sastavu žalbenog vijeća („Službeni glasnik BiH“, br. 12/01), na osnovu člana 53. pomenutog zakona, osnovalo Žalbeno vijeće, koje odlučuje samo o žalbama izjavljenim protiv prvostepenih rješenja u onim upravnim stvarima kada je to propisano u navedenom zakonu – član 38. stav 2. – žalba na naredbu o protjerivanju stranca koju je izdalo nadležno resorno ministarstvo (sada tuženi organ) i član 48. stav 2. istog zakona – (u oba ova slučaja u pomenutim članovima direktno se navodi pravo žalbe Žalbenom vijeću Vijeća ministara oformljenom po članu 53. navedenog zakona), a ne u svim upravnim stvarima, pa ni u onoj koja je predmet ovog upravnog spora – član 32. istog zakona, koji ne predviđa mogućnost izjavljivanja žalbe Žalbenom vijeću Vijeća ministara, niti ga uopšte pominje kao u prethodna dva slučaja. Da je zakonodavac htio da i u ovim stvarima predvidi mogućnost izjavljivanja žalbe Žalbenom vijeću Vijeća ministara, svakako da bi to naveo u zakonu, kao što je naveo za pomenute dvije upravne stvari.

(Iz rješenja Apelacionog upravnog vijeća Suda Bosne i Hercegovine, Uvl-02/03 od 28.07.2003. godine)

ČLANCI

**POLOŽAJ OSUMNJIČENOG/OPTUŽENOG
U KRIVIČNOM POSTUPKU**

I – UVODNE NAPOMENE

Položaj optuženog u krivičnom postupku treba smjestiti u kontekst sistema novog procesnog zakonodavstva i posmatrati sa aspekta prirode adversarnog procesnog sistema.

Optuženi je stranka u krivičnom postupku sa istim pravima i mogućnostima koje ima i njegov protivnik tužilac, iza koga stoji državna blagajna i cijeli državni aparat. Optuženi, dakle, treba da posjeduje relevantna znanja da bi se koristio svojim pravima i treba da raspolaže novcem da bi to znanje upotrijebio.

*U daljem razmatranju biće riječi samo o aspektu vršenja nekih prava u toku postupka. Za pristup problemu neophodno je taj spektar prava suziti na nekoliko ključnih dilema koje je nametnula praksa: **1)** pravo osumnjičenog koji je lišen slobode da bude doveden pred sudiju za prethodni postupak (član 5.3. Evropske konvencije o ljudskim pravima), **2)** pravo osumnjičenog da ne iznosi odbranu i ne odgovara na postavljena pitanja (član 78. stav 2. a. ZKP BIH), **3)** pravo na uvodnu riječ (član 260. stav 3. ZKP BIH), **4)** pravo da iznosi činjenice, predlaže dokaze i postavlja pitanja svjedocima, vještacima i saoptuženim, te daje obrazloženja u vezi sa njihovim iskazima (član 259. ZKP BIH), i **5)** pravo da bude saslušan u svojstvu svjedoka u vlastitom predmetu.*

Za neka od ovih prava osumnjičenog/optuženog procesni zakoni ne daju rješenja, za neka od njih zakonska rješenja nisu jasna, a u pogledu svih ne postoji jedinstvena praksa. To su dovoljni razlozi da se ovim problemima pokloni ozbiljna pažnja.

I – Dovođenje pred sudiju u slučaju lišenja slobode

Zakoni o krivičnom postupku ne sadrže odredbe koje bi nalagale obavezno dovođenje osumnjičenog koji je lišen slobode i za koga se predlaže određivanje pritvora pred sudiju za prethodni postupak. Međutim, Evropska Konvencija o ljudskim pravima (Konvencija) u članu 5. stav 3. jasno propisuje takvu obavezu: „Svako lice uhapšeno ili pritvoreno u skladu sa stavom 1.c ovog člana, odmah će se izvesti pred sudiju...“. Kako Konvencija u primjeni ima prioritet nad domaćim propisima, sudije za prethodni postupak su dužne da prije određivanja pritvora zahtijevaju dovođenje lica lišenog slobode. Međutim, postavlja se nekoliko važnih pitanja: a) šta znači „odmah će se izvesti pred sudiju...“, b) kakva su mu prava pred sudijom (da li daje izjavu, kakvu), c) da li je potrebno i prisustvo tužioca pred sudijom za prethodni postupak?, d) da li se sačinjava zapisnik i šta zapisnik sadrži? Dakle, bilo je neophodno da zakonodavac razradi odredbu Konvencije i to treba očekivati sa prvim izmjenama.

„Odmah će se izvesti pred sudiju...“ treba tumačiti tako da osumnjičeni slijedi prijedlog za određivanje pritvora. Dakle, sa podnošenjem prijedloga tužilac treba da obezbijedi da osumnjičeni bude doveden pred sudiju. Dolazak pred sudiju ima smisla samo ako se osumnjičenom omogući da se izjasni o onom za šta se sumnjiči, kao i o pritvorskim razlozima na koje se poziva tužilac. Osumnjičeni, dakle, može pred

sudijom za prethodni postupak priznati izvršenje djela, priznati neke činjenice, iznijeti nove činjenice i ponuditi svoje dokaze. Ako je to svrha i smisao dovođenja pred sudiju, onda ima smisla da tom njegovom izjašnjenju prisustvuje i tužilac. Primjera radi, osumnjičeni može priznati izvršenje djela, ali osporiti razloge za pritvor. Takođe, osumnjičeni može uz priznanje ponuditi jemstvo kao mjeru obezbjeđenja umjesto pritvora. Osim toga, ponekad će biti neophodno da tužilac dodatno obrazloži svoj prijedlog. Zbog toga bi prisustvo tužioca bilo neophodno i u praksi treba insistirati da tužioci prisustvuju ročištu koje prethodi određivanju pritvora.

Pošto dovođenje osumnjičenog podrazumijeva izjašnjenje osumnjičenog i mogućnost tužioca da se nakon toga izjašnjava, potrebno je povodom prijedloga za određivanje pritvora organizovati ročište koje bi se snimalo ili na kome bi se vodio skraćeni zapisnik u koji bi se unijele bitne činjenice iz iskaza stranaka.

II – Pravo na neiznošenje odbrane

Jasno je da osumnjičeni mora biti upozoren na pravo da nije dužan iznijeti svoju odbranu i odgovarati na postavljena pitanja. Problem nastaje kada se osumnjičeni odrekne tog prava i iznese odbranu u kojoj postoji djelimično ili potpuno priznanje, a nakon optuženja se izjasni da nije kriv. Postavlja se pitanje da li se iskaz osumnjičenog iz istrage može koristiti kao dokaz na glavnom pretresu, i, ako može, pod kojim uslovima. Za ovo pitanje su posebno zainteresovani tužioci koji se često kod optuženja uglavnom oslone na priznanje osumnjičenog, a onda dođu u situaciju da na suđenju nemaju dovoljno dokaza.

Treba uzeti da se iskaz osumnjičenog iz istrage može koristiti kao dokaz na glavnom pretresu. Argumenti za takvo mišljenje su dosta jaki, bez obzira što zakonodavac nije sasvim jasan. Prvo, nema logičnih razloga da izjava osumnjičenog u jednoj fazi postupka izgubi svoju procesnu vrijednost u nekoj naknadnoj fazi. Drugo, zakon izričito predviđa da se osumnjičeni može **dobrovoljno odreći svih svojih prava** (član 78. stav 3. ZKP BIH). Ovo je sasvim razumljivo i korespondira sa pravom optuženog da na glavnom pretresu prizna izvršenje krivičnog djela. Treće, procesni zakoni jasno propisuju da se **na iskazu osumnjičenog ne može zasnivati sudska odluka samo ako je prilikom uzimanja postupljeno suprotno zakonskim odredbama (član 78. stav 6. ZKP BIH)**. Argumentum a contrario, na iskazu osumnjičenog se može zasnivati sudska odluka!

Ako se na iskazu osumnjičenog može zasnivati sudska odluka, onda se postavlja pitanje kako tužilac može uvesti u dokaze zapisnik sa izjavom osumnjičenog u istrazi? Najpogodniji način je da se predloži saslušanje u svojstvu svjedoka ovlaštenog službenog lica koje je uzimalo izjavu, ili zapisničara koji je sastavljao zapisnik, ili tužioca pred kojim je izjava data. Ovi svjedoci treba da potvrde da je osumnjičeni dobrovoljno dao izjavu, da je prije davanja izjave bio upozoren u skladu sa zakonom, da je davanju izjave prisustvovao njegov branilac i da je zapisnik prije potpisivanja pročitao ili potpisan bez čitanja. Kada se dobije iskaz, tužilac može uvesti zapisnik kao dokaz tako što će ga predati odbrani i sudu. Ovakvu praksu uveo je Sud Bosne i Hercegovine oslanjajući se na iskustva zemalja sa dugom tradicijom adversarnog sistema.

U ovom dijelu bila bi korisna intervencija u zakonima o krivičnom postupku u smislu pouke osumnjičenom prije prvog ispitivanja da njegov iskaz može biti upotrijebljen

protiv njega u kasnijem postupku. Moguće je postojeću tačku c) člana 78. stav 2. ZKP BIH proširiti tako što bi se dodala rečenica: „... ali da njegov iskaz može kasnije biti upotrijebljen kao dokaz protiv njega“.

III – Pravo na uvodnu riječ

Član 260. stav 3. propisuje da optuženi ili njegov branilac mogu nakon uvodne riječi tužioca „izložiti odbranu i ukratko iznijeti dokaze koje će ponuditi u svojoj odbrani“. U tumačenju ove odredbe praksa je krenula u dva pravca. Jedan broj sudova odredbu tumače tako da optuženom daju mogućnost da izlaže svoju odbranu u smislu izjašnjavanja o činjeničnim navodima optužnice. Čak se tužiocu daje mogućnost da optuženom postavlja pitanja. Tako se, de fakto, nastavlja kontinuitet ispitivanja optuženog iz bivšeg zakona. Drugi sudovi (Sud BIH) uvodnu riječ ograničava na iznošenje „teorije predmeta“, odnosno dokaza koje odbrana namjerava izvesti na glavnom pretresu.

Šta je smisao i svrha uvodnih riječi? Ako se pažljivo pročita zakonska odredba i ima u vidu procesni zakon kao sistem nije teško zaključiti da uvodna riječ podrazumijeva isključivo iznošenje činjenica koje će se dokazivati i dokaza koji se namjeravaju izvesti u dokaznom postupku. Ako se slijedi jezičko-gramatičko tumačenje odredbe člana 260. ZKP BIH, koja je sublimirana naslovom „Čitanje optužnice i dokazi optužbe i odbrane“, jasno je da zakonodavac ima u vidu kratko izlaganje koncepta odbrane, a nikako iznošenje odbrane optuženog. Dodatni argument se nalazi u gramatičkoj strukturi stava 3. u kome stoji da „optuženi **ili** njegov branilac mogu...“, što nedvosmisleno potvrđuje prethodnu tezu (branilac nikako ne bi mogao da iznosi odbranu umjesto optuženog!).

Praksa da se optuženom omogući iznošenje klasične odbrane je pogrešna i opasna sa stanovišta prava optuženog. Naime, iznošenjem svoje odbrane prije nego što tužilac izvede svoje dokaze, optuženi daje tužiocu argumente i smjernice u kojem pravcu će usmjeriti izvođenje dokaza i na koji način će neutralisati odbranu. Takav pristup je po elementarnoj procesnoj logici suprotan interesima optuženog i njegove odbrane.

U praksi će se dešavati da optuženi, posebno kada nema branioca, odmah nakon čitanja optužnice posegne za opisom i iznošenjem svoje verzije događaja. Ako mu se to dozvoli kao pravo na iznošenje činjenica onda dolazimo do pitanja da li tužilac, branilac i sud imaju pravo da od optuženog nakon toga zatraže dodatna objašnjenja. Ako prihvatimo da mogu, onda se vraćamo na bivši institut ispitivanja optuženog, što nije u skladu sa konceptualnom logikom adversarnog sistema. Ako, pak, prihvatimo da niko nema pravo da od optuženog traži dodatna objašnjenja činjenica koje je on iznio, postavlja se pitanje značaja i vrijednosti činjenica koje je optuženi iznio. Da li takve činjenice sud može uopšte cijeliti u fazi ocjene dokaza i na njima zasnivati presudu? Očigledno je da problem nije tako jednostavan kako na prvi pogled izgleda. Čini se da optuženog u uvodnoj riječi treba ograničiti i poučiti ga da se njegovo iznošenje činjenica može odnositi samo na dokaze koje namjerava izvesti i samo na dokaze koje izvede optužba, a istovremeno ga upozoriti da svoju odbranu može iznijeti u svojstvu svjedoka u fazi izvođenja dokaza odbrane i pod uslovima koji važe za svjedoke.

IV – Pravo na iznošenje činjenica i postavljanje pitanja

Procesni položaj optuženog na glavnom pretresu regulisan je članom 259. ZKP BIH. Optuženi se mora upozoriti: a) da može **iznositi činjenice** i predlagati dokaze u svoju korist, b) da može postavljati pitanja saoptuženim, svjedocima i vještacima, i c) da može **davati obrazloženja** u vezi sa njihovim iskazima. Ovako određen obim prava optuženog dao mu je ulogu na pretresu kakvu nije lako definisati. Prije svega, nije jasno šta treba da znači pravo na iznošenje činjenica? Da li to znači da optuženi ima pravo da odmah nakon čitanja optužnice iznese svoj iskaz o događaju za koji ga tereti optužba? Vidjeli smo zbog čega to ne bi bilo prihvatljivo.

Drugo važno pitanje jeste da li optuženi može postavljati pitanja saoptuženim, svjedocima i vještaku? Ovdje treba napraviti razliku između situacije kada optuženi ima branioca i situacije kada se brani sam. I jedna i druga situacija su pravno delikatne. Optuženi koji se brani sam može zbog neukosti postavljanjem pitanja i davanjem obrazloženja sam sebe dovoditi u teži položaj i de fakto raditi protiv sebe. Međutim, male su mogućnosti da sud u takvim situacijama interveniše. Jedina mogućnost koja ostaje sudu jeste da optuženom u takvim slučajevima postavi branioca na osnovu člana 45. stav 5. ZKP BIH („Ako sud utvrdi da je to zbog složenosti predmeta i mentalnog stanja optuženog u intresu pravde“). Problem je dublji kada optuženi ima branioci. Postavlja se pitanje da li i tada treba optuženom dati pravo da sam postavlja pitanja u unakrsnom i direktnom ispitivanju? Ako bi se prihvatilo da optuženi nakon svog branioca može sam postavljati pitanja svjedocima i vještacima optužbe, on bi jednostavno iz neznanja mogao srušiti koncept odbrane svog branioca i otežati sebi poziciju. Mnogi branioci to olako prepuštaju svojim klijentima koji se užive u tu ulogu i počnu sa pitanjima koja nisu relevantna, ili su već postavljena, ili nemaju veze sa predmetom. Odgovorni branioci bi to prethodno raspravili sa svojim klijentima i postigli dogovor da prema sudu istupa samo branilac a da optuženi svoja pitanja postavlja isključivo preko branioca. Čini se da bi bilo vrlo korisno da sud prije početka dokaznog postupka upozori optuženog koji ima branioca da će se sud obraćati braniocu, a da optuženi svoja pitanja, prijedloge i objašnjenja treba upućivati preko branioca ili nakon konsultacija sa braniocem. Naravno, optuženog treba poučiti da u svakom trenutku može zatražiti prekid postupka radi konsultacija sa braniocem.

I u ovom dijelu bi bila korisna intervencija zakonodavca prilikom sljedećih izmjena i dopuna zakona o krivičnim postupcima.

V - Optuženi kao svjedok

Procesni položaj optuženog u ZKP BIH ne podrazumijeva mogućnost da optuženi bude ispitan. Ni jedna odredba ne govori o izjašnjenju optuženog o optužnici i ispitivanju optuženog. Uvorna riječ odbrane, slijedeći logiku adversarnog sistema, podrazumijeva izlaganje odbrane i ukratko iznošenje dokaza koje će ponuditi u svojoj odbrani. Prava optuženog iz člana 259. ZKP ni u kom slučaju ne uključuju ispitivanje optuženog. Pošto optužba diktira obim i vrstu dokaza, optuženi sa svojim pravima mora ostati u okvirima dokaza optužbe zbog čega neće uvijek biti u mogućnosti da iznese sve relevantne činjenice koja su od značaja za kvalitet njegove odbrane. Šta više, optuženi može doći u procesnu situaciju da uopšte nije u mogućnosti da ponudi relevantne dokaze za svoj alibi. Jedan primjer iz prakse može ilustrovati takvu situaciju: Na jednom graničnom prelazu DGS zaustavi kombi u kome se nalaze vozač i suvozač. Prilikom pregleda vozila otkriju se tajna skrovišta u kojima se pronade

droga. Vozač u istrazi osporava da ima veze sa skrivanjem droge. Tvrdi da je svoje vozilo prethodno iznajmljivao drugim licima. Suvozač, pak, tvrdi da je putovao sa vozačem privatnim poslom, da nije uopšte bio u kontaktu sa vozačem i da ne zna kojim poslom je vozač putovao. Tužilac je podigao optužnicu na osnovu materijalnih dokaza (?) i svjedočenja radnika DGS.

Suvozač nije u mogućnosti da predloži ni jedan dokaz koji bi potvrdio njegovu odbranu. Ko bi mogao da svjedoči da je on išao samo kao putnik i da se sticajem okolnosti našao u vozilu kojim se krijumčari droga? Šta preostaje ovako optuženom? Da spokojno čeka odluku suda u nadi da će biti oslobođen zbog nedostatka dokaza? Pretpostavimo da branilac suvozača na glavnom pretresu ustaje i predlaže da se njegov branjenik sasluša u svojstvu svjedoka jer jedino on može da uvjeri sud u istinitost svojih tvrdnji. Može li sud odbiti ovakav predlog?

U raspravama da li se optuženi može saslušati kao svjedok u vlastitom predmetu mogla su se čuti potpuno suprotna mišljenja. Članovi radne i grupe koja je radila na izradi ZKP, profesori Miodrag Simović i Hajrija Sijerčić – Čolić, tvrde da to nije moguće i da zakonodavac nije imao u vidu takvu mogućnost. Profesor Simović je na seminaru koji je održan na jezeru Modrac kod Tuzle od 19. do 23. januara, iznio tezu da ZKP ne poznaje takav dokaz i da bi njegovo izvođenje predstavljalo nezakonito pribavljen dokaz, što bi opet bilo suprotno Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima.

Po drugom stanovištu, koje zastupaju sudije Krivičnog odjeljenja Suda BIH, optuženi može biti saslušan u svojstvu svjedoka u vlastitom predmetu ukoliko to zatraži u postupku izvođenja dokaza odbrane. Sud BIH je ovo stanovište uveo u praksu imajući u vidu da je dokazni postupak u ZKP BIH dominantno adversaran, da zahtjev za svjedočenjem optuženog treba smatrati pravom na odbranu i da u sudskoj praksi zemalja sa ovim sistemom (SAD) optuženi ima takvo pravo.

Sudovi Brčko Distrikta imaju nešto modifikovanu praksu. Optuženi se u fazi izvođenja dokaza odbrane pita da li želi iznijeti svoju odbranu. Ukoliko se izjasni da to želi, sud ga neće upozoravati na dužnost kazivanja istine ali će ga odbrana direktno ispitati, a tužilac unakrsno. Razlika između prakse sudova u Brčko Distriktu i Suda BIH je u tome što optuženi pred sudovima u Brčkom nema formalni status svjedoka (ne podliježe upozorenjima u smislu člana 86. ZKP). Takvom praksom se stvari mogu razjasniti, ali se postavlja pitanje šta takvo iznošenje odbrane znači u procesnom smislu. Nije li iznošenje odbrane nakon čega slijedi direktno i unakrsno ispitivanje de fakto saslušanje za koje nije jasno kakvu ima dokaznu vrijednost?

Treba imati na umu i član 21. Statuta Međunarodnog tribunala koji među pravima optuženog izričito navodi i pravo **da ne bude primoran da svjedoči protiv samog sebe ili da prizna krivicu**. U pravilu 84. bis utvrđeno je pravo optuženog da «može, ukoliko to želi i pretresno vijeće tako odluči, dati izjavu pod kontrolom pretresnog vijeća.» U tom slučaju optuženi neće biti prisiljen dati svečanu izjavu i neće biti ispitivan o sadržaju svog iskaza. Pretresno vijeće odlučuje o eventualnoj dokaznoj vrijednosti takve izjave. (Pravilo 84 (B)).

Treba prihvatiti stanovište da optuženi može biti saslušan kao svjedok u vlastitom predmetu iz najmanje dva važna razloga: **1) treba uzeti da se radi o pravu na odbranu, i 2) ZKP nigdje nije izričito isključio takvu mogućnost.**

Pravo na odbranu je zagarantovano i Evropskom konvencijom, ustavima u BIH i procesnim zakonima. Izbor načina i sredstava odbrane je pravo optuženog/odbrane. Ograničenja takvog prava bi morala biti jasna. Ako optuženi smatra da nema drugog načina da sud uvjeri u svoju nevinost osim da bude saslušan kao svjedok i da se podvrgne svim pravilima koja važe za svjedoka, onda se radi o njegovom pravu koje nije moguće isključiti. Kako bi sud obrazložio odbijanje takvog prijedloga? Očigledno ne bi imao ni jedan razuman i logičan argument. Zbog toga nije pravno održiva teza da bi se u tom slučaju radilo o nezakonitom dokazu. Optuženi mora imati pravo da iznese svoju odbranu, a pravo na odbranu ne može biti nezakonit dokaz. Zbog toga, bi Evropska konvencija bila argument za stanovište da optuženi ima pravo da bude saslušan kao svjedok.

Princip da treba biti dozvoljeno sve što u ZKP nije izričito zabranjeno je samo dodatni argument za tumačenje odredaba koje nisu sasvim precizne. Na taj način se otvara prostor za kreativno tumačenje Zakona i efikasan sistem suđenja, što je i bio prvenstveni cilj reforme krivičnog pravosuđa u BIH.

Ako se prihvati stanovište da se optuženi može saslušati kao svjedok u vlastitom predmetu, praktičari mogu postaviti dva pitanja: **1) da li optuženi u tom slučaju polaže zaklertvu (član 88), i 2) da li se optuženi upozorava da je dužan govoriti istinu i da ne smije ništa prećutati...(član 86).** Pitanja imaju smisla zbog toga što se na svjedoka primjenjuju posebna procesna pravila (Odjeljak 5, Glava VIII). To bi značilo da bi se na optuženog trebale primijeniti sve odredbe koje važe za svjedoka da bi svjedočenje bilo relevantno dokazno sredstvo. Međutim, član 89. ZKP BIH isključuje mogućnost da se zaklinju lica za koja postoji osnovana sumnja da su učinila ili učestvovala u krivičnom djelu zbog koga se saslušavaju. Optuženi koji svjedoči je, svakako, lice pod osnovanom sumnjom, zbog čega treba uzeti da se ne smije zaklinjati.

Stvari stoje drugačije kada je u pitanju upozorenje optuženom iz člana 86. ZKP BIH. Ako optuženi izrazi želju da svjedoči u vlastitom predmetu, da bi njegovo svjedočenje bilo relevantan dokaz moralo bi biti provedeno na način koji zakon predviđa za svjedoka. Dakle, optuženi se dobrovoljno podvrgava pravilima koja se primjenjuju na svjedoke, ne samo kada je u pitanju upozorenje na dužnost govorenja istine nego i pravilima koja važe za direktno i unakrsno ispitivanje. Ako bi se stalo na suprotno stanovište, iskaz optuženog bi mogao biti tretiran samo kao iznošenje činjenica i imao ograničenu dokaznu vrijednost (što je osnovni prigovor praksi sudova Brčko Distrikta).

Zastupnici suprotnog stanovišta tvrde da nije moguće od optuženog zahtijevati da govori istinu, na šta je obavezan svjedok. Međutim, ni svjedok nije dužan da odgovara na pitanja kojima bi sebe izložio krivičnom gonjenju. Prema tome, i optuženi kao svjedok ima istu privilegiju. Sa praktičnog stanovišta, samooptuživanje nije moguće i obaveza iznošenja istine ima za cilj da spriječi lažnu optužbu drugog. Ako bi optuženi kao svjedok u svom svjedočenju lažno optužio drugog da bi ekskulpirao sebe, zbog čega bi on bio amnestiran od odgovornosti? Da li bi to bilo moralno?

Zbog toga se čini ispravnim tumačenje da optuženi postaje svjedok od onog trenutka kad zatraži da svjedoči u vlastitom predmetu i pojavi se na mjestu predviđenom za svjedoka.

Treća dilema koja se pojavljuje svodi se na pitanje da li u slučaju više optuženih koji se izjasne da žele biti saslušani kao svjedoci treba udaljavati iz sudnice optužene koji će se saslušavati. Dilema ima u vidu odredbu člana 85. stav 1. koja predviđa da se svjedoci saslušavaju pojedinačno i u odsustvu drugih svjedoka. U rješavanju ove dileme treba poći od prava optuženog da prati tok pretresa, dakle i izjavu optuženog koji se saslušava kao svjedok. Optuženi ima status optuženog sve dok ne bude pozvan na mjesto za svjedoka. Osim toga, saoptuženi mogu predložiti svoje saslušanje i nakon što neko od saoptuženih bude saslušan tako da ova dilema nije od praktičnog značaja.

Bitno je imati na umu da optuženi koji se saslušava u svojstvu svjedoka dobrovoljno preuzima ulogu svjedoka i dobrovoljno se podvrgava pravilima direktnog i kontradiktornog ispitivanja. Treba poći od pretpostavke da on ima legitiman interes da iznese relevantne činjenice i da ima interes da se podvrgne pravilima koja važe za svjedoka kako bi uvjerio sud u istinitost svog svjedočenja. Logično je očekivati da je takva odluka interes optuženog i da on ne ulazi u rizik neuvjerljivog svjedočenja. Bilo bi pogrešno poći od teze da optuženi želi na taj način obmanuti sud. Naravno, sasvim je moguće pretpostaviti i takvu situaciju. Moguće je da optuženi, koji bude podvrgnut kontradiktornom ispitivanju, učvsti optužbu. Međutim, to treba uzeti kao dobrovoljno preuzet rizik proizašao iz nečasne namjere. Ne bi trebalo zbog takvih motiva optuženih uskratiti pravo onima koji imaju interes da svoju nevinost dokažu i učvrste.

Takođe, prigovor da bi se svojim svjedočenjem optuženi izložio riziku samooptuživanja nije relevantan. Optuženi se u toku cijelog postupka može odricati svojih zakonskih prava i izlagati se istom riziku. U toku istrage on se može odreći prava da ne iznosi odbranu i da ne odgovara na postavljena pitanja. U toku glavnog pretresa on može priznati izvršenje krivičnog djela i takvo priznanje postaje za sud relevantna činjenica. Zašto po istoj logici ne bi mogao da preuzme obavezu svjedočenja?

Prema članu 6. stav 2. ZKP BIH, optuženom se mora omogućiti da se izjasni o svim činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i **dokaze koji mu idu u korist**. Prijedlog odbrane da se optuženi sasluša kao svjedok u vlastitom predmetu treba uzeti kao njegovo Konvencijom, ustavom i zakonom zagantovano pravo. Pravo da se iznese odbrana nije moguće isključiti niti ograničiti na formu koju zakon ne propisuje. Naprotiv, ako optuženi želi svoju odbranu iznijeti po pravilima koja važe za svjedoka, onda nema zakonskog osnova niti logke da mu se to uskrati.

VI – Zaključak

Prava osumnjičenog/optuženog nisu u postojećim zakonima o krivičnim postupcima razrađena u dovoljnoj mjeri. To dovodi do različite prakse, što ne doprinosi uspostavljanju principa jednakosti građana pred zakonom i podriva autoritet sudova. Nepreciznosti i nejasnoće na koje se ukazuje treba otkloniti u prvim izmjenama i dopunama krivičnog procesnog zakonodavstva.

(kraj)

ULOGA PREDSEDNIKA VIJEĆA NA GLAVNOM

PRETRESU U PRVOSTEPENOM POSTUPKU¹

- izvod iz referata -

Realno i adekvatno određivanje relacije između obezbjeđenja odgovarajućih prava građana koji se pojavljuju u krivičnom postupku s jedne strane i obezbjeđenja nesmetanog i efikasnog sprovođenja krivičnog postupka s druge strane, jedno od najsuptilnijih pitanja uređenja svake krivične procedure.

Dakle, kada je u pitanju uređivanje krivične procedure, treba naglasiti da smo mi u Bosni i Hercegovini upravo započeli sa novom procedurom koja je rezultat novog Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, tako da su, kako pozitivna tako i negativna iskustva, u odnosu na glavni pretres i ulogu predsjednika vijeća još uvijek oskudna. Međutim, ono što sa sigurnošću možemo reći je da inkvizitorno načelo nije u potpunosti napušteno, s tim da je u svakom slučaju oslabljeno, a da je načelo kontradiktornosti ojačalo. U takvoj situaciji reduciranja uloge sudije, odnosno eliminisanja instituta istražnog suca uz naznačenu kontradiktornost postupka, uloga predsjednika vijeća na glavnom pretresu je vrlo specifična. Ne može se reći da ima ulogu arbitra, ali u svakom slučaju ima daleko manje aktivnu ulogu u vođenju postupka nego prema ranijim odredbama ZKP-a, što se najbolje zaključuje na osnovu kratke komparacije odredbi tih zakona, zbog čega sam u referatu obuhvatio samo odredbe iz glave XXI, tj. glavni pretres prema ZKP-a BiH, jer su tu regulirane obaveze predsjednika vijeća, odnosno suca koji vodi glavni pretres.

Prvenstveno, primjećuje se da u ZKP-a BiH nije posebno označena djelatnost predsjednika vijeća u pripremi za glavni pretres, tako da je otpala, primjera radi, potreba formalne kontrole optužnice ili predlaganja vanraspravnom vijeću ispitivanja optužnice kada nisu uloženi prigovori, što je ranije bilo obuhvaćeno odredbama pripreme za glavni pretres. Postupak na glavnom pretresu se znatno razlikuje od onog prema ranijem krivičnom postupku. Naročito je zastupljen princip kontradiktornosti, a kada je riječ o načelima krivičnog postupka interesantno je da se napušta načelo materijalne istine, a sve više osnažava načelo stranačke istine, bez obzira što član 14. ZKP BiH, onako kako je koncipiran dijelom odražava inkvizitorno načelo. Prema tom načelu, između ostalog, sud je obavezan da sa jednakom pažnjom ispituje i utvrđuje, kako činjenice koje terete optuženog tako i one koje mu idu u korist. Jasno je dakle, da se opet može govoriti o jednom mješovitom sistemu gdje se kombinuje raspravno načelo, koje je dominantno, sa inkvizitornim, iako u manjoj mjeri. U tom smislu treba posmatrati odredbe stava 2. člana 239. ZKP BiH gdje je predviđeno “... da se sud stara za svestrano pretresanje predmeta, utvrđivanje istine i otklanjanje svega što odugovlači postupak a ne doprinosi razjašnjenju stvari.” U tom smislu

¹ Rad predstavlja autorov referat koji je izložen na Savjetovanju održanom od 09.do 12.juna 2004. u Neumu, sa osnovnom temom “Aktuelna pitanja u primjeni krivičnog zakonodavstva u BiH”

ovlašćenja predsjednika vijeća na glavnom pretresu su veoma široka, naročito u upravljanju postupkom u smislu pravilnog i zakonitog toka glavnog pretresa, održavanje reda i očuvanja ugleda i dostojanstva suda.

Pošto je uloga predsjednika vijeća u rukovodjenju glavnim pretresom od izuzetnog značaja za pravilno i zakonito vodjenje krivičnog postupka i donošenje pravilne i zakonite odluke, pažnju ćemo usmjeriti na najznačajnija pitanja rukovodjenja glavnim pretresom za koja, kako je istaknuto, nemamo bogato iskustvo. Ipak, iz dosadašnjeg, ne velikog, iskustva Suda BiH moglo bi se konstatirati da predsjednici vijeća svoju aktivnost ograničavaju na praćenje i usmjeravanje glavnog pretresa, što im je u duhu ZKP BiH primarna dužnost (član 239. stav 1. ZKP-a BiH) tako da se ne može govoriti o aktivnoj ulozi predsjednika vijeća u duhu kontinentalne tradicije, što bi donekle bilo moguće prema odredbama člana 239. stav 2. i 261. stav 2. tačka e) ZKP BiH na koji način se osigurava mogućnost da se predmet o kojem se raspravlja svestrano raspravi. U svakom slučaju, korektnim odnosom prema učesnicima u krivičnom postupku, ozbiljnim i nepristrasnim ponašanjem predsjednik vijeća doprinosi povjerenju građana u sud i njegove odluke. Na takav način vodjenja krivičnog postupka predsjednik vijeća će rijetko biti u situaciji da koristi svoja disciplinska ovlaštenja, a ta ovlaštenja nisu mala, počev od prava da odredi pretresanje osoba (član 241. stav 1. ZKP BiH) do udaljenja osoba iz sudnice u cilju nesmetanog vodjenja krivičnog postupka (član 241. stav 2. ZKP BiH).

Kada je u pitanju utvrđivanje istine, ponovo ukazujem na odredbu člana 239. stav 2. ZKP BiH koja pred predsjednika vijeća postavlja zahtjev "... da se stara za svestrano pretresanje predmeta, utvrđivanje istine i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razjašnjenju stvari".

Ovakvu potpuno istu formulaciju u vezi sa rukovodjenjem na glavnom pretresu imali smo u članu 292. stav 2. ZKP SFRJ takodje u ZKP FBiH u članu 287. stav 2., kao i u ZKP Republike Srpske, da bi istu takvu formulaciju našli i u ZKP BiH, što pretpostavlja da u tom segmentu rukovodjenja glavnim pretresom ne bi trebalo biti značajne razlike. Medjutim, princip jeste isti ali je razlika velika, iz jednostavnog razloga što su to dva mješovita sistema kvalitetno različita. Naime, do istine u krivičnom postupku dolazi se izvodjenjem dokaza i njihovom ocjenom, a dokazuju se i utvrđuju relevantne činjenice. U ranijem postupku sud se nije oslanjao samo na prijedloge stranaka nego je bio dužan da samoinicijativno izvodi sve procesne radnje za koje bi smatrao da su od koristi u pronalaženju istine. Medjutim, prema raspravnom načelu sud procesnu gradju treba da dobije uglavnom od stranaka, a ne prikuplja je po službenoj dužnosti. Znači, stranke su dužne da iznesu sve dokaze a sud je taj koji će ih cijeniti. Ovo raspravno načelo, kako smo već istakli, ograničeno je navedenom inkvizitornom maksimumom u smislu člana 14. ZKP BiH prema kojoj, izmedju ostalih, i sud u krivičnom postupku je dužan da s jednakom pažnjom ispituje i utvrđuje, kako činjenice koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog, tako i one koje mu idu u korist. Dakle, sud i po vlastitoj inicijativi, mimo stranaka može da prikuplja procesni materijal, naredjuje izvodjenje dokaza te da postavljanjem pitanja rasvjetli činjenično stanje. Na ovaj način kombinacijom dva načela izbjegava se opasnost unaprijed izvršenog opredjeljenja predsjednika vijeća o ishodu krivičnog postupka, jer materijali iz ranijih istraga kod svakog predsjednika vijeća, u izvjesnoj mjeri, mogao je da opredijeli stav predsjednika vijeća o konačnom ishodu krivičnog postupka. S druge strane, mogućnost da se i sud uključi u prikupljanje dokaza u

određenim slučajevima čini se i potrebnim, jer stranke ne moraju uvijek pokazati spremnost korektnog ostvarivanja ove svrhe.

Što se tiče obima dokazivanja ono treba biti u zavisnosti od odlučnih činjenica koje se utvrđuju. Predsjednik vijeća mora voditi računa da utiče na suvišno i nepotrebno izvodjenje dokaza koje bi vodilo odugovlačenju krivičnog postupka.

Ono što je odmah uočljivo iz različitosti vođenja glavnog pretresa po novom ZKP-a BiH je slabljenje inkvizitorne u odnosu na akuzatornu maksimu, što znači da je naglasak na kontradiktornosti i raspravnom načelu koje karakteriše adversarni sistem i predsjednik vijeća će pretežno imati ulogu neutralnog arbitra, u smislu da usmjerava a ne da vodi glavni pretres. U tom smislu treba cijeliti odredbu člana 230. stav 2. ZKP BiH iz kojeg se zaključuje da predsjednik vijeća ne vodi glavni pretres nego da pretresom rukovodi. Medjutim, i ova tvrdnja će biti poljuljana uvijek kada se sudija ili vijeće odluči da naredi izvodjenje dokaza u smislu člana 261. stav 2. tačka e) ZKP BiH. U takvim slučajevima, a oni će najčešće biti izuzetak, u smislu člana 262. istog zakona, najveći broj pitanja bi imao sudija odnosno vijeće na čelu sa predsjednikom vijeća.

Inače, glavni pretres u smislu člana 260. ZKP BiH počinje čitanjem optužnice sa sumarnim iznošenjem dokaza na kojima se optužnica temelji, nakon čega prema stavu 3. istog člana optuženi ili njegov branitelj mogu izložiti odbranu i ukratko iznijeti dokaze koje će ponuditi u svoju odbranu. Član 260. ZKP BiH stavovi 2. i 3. predviđa uvodno izlaganje čija je karakteristika da je ono ograničeno na navodjenje dokaza koji će biti prezentirani na sudjenju, a ne i njihovo obrazlaganje. Iz istaknutog jasno, proizilazi da optuženom nije u interesu da izlaže svoju odbranu u smislu suprodstavljanja tezi optužbe. Naime, predsjednik vijeća mu to ne bi mogao osporiti, ali bi takav postupak za optuženog bio kontraproduktivan, jer bi u svojoj odbrani, prije izvodjenja dokaza, tužitelju unaprijed dao argumente koje bi optužba mogla koristiti. Na kraju optuženi svoju suštinsku odbranu može i treba da iznese u završnoj riječi. Dakle, zaključak bi bio u smislu da se uvodnim izlaganjem najavljuju dokazi o odlučnim činjenicama, dok se u završnim riječima iskazuju tvrdnje koje su u postupku o odlučnim činjenicama utvrđene.

Nakon uvodnog izlaganja prelazi se na izvodjenje dokaza i to je nešto novo u odnosu na raniji dokazni postupak.

Karakteristika "direktnog ispitivanja" je u tome što svjedoka ispituje strana koja pokušava dokazati da je ono što svjedok govori istina. Pri tome, predsjednik vijeća će voditi računa da se svjedoku ne postavljaju pitanja koja u sebi sadrže odgovor, odnosno navode na odgovor, s tim da postoje izuzeci ako je potrebno razjasniti izjavu svjedoka ili kada stranka pozove svjedoka suprotne strane, te kada svjedok pokazuje odbojan stav ili ne želi da suradjuje. Razumljivo, u ovakvom slučaju je vrlo važna uloga predsjednika vijeća koji treba da pažljivo prati ispitivanje i adekvatno reaguje. Takodje, predsjednik vijeća je ovlašćen da u razumnoj mjeri kontroliše ispitivanje svjedoka u smislu, kako efikasnosti glavnog pretresa, tako i njegove zaštite od nepotrebnog uznemirenja i zbunjivanja (član 262. stav 2. ZKP BiH). U tom smislu predsjednik vijeća će zabraniti pitanja i odgovore na pitanja koja su već postavljena, bilo da su nedopuštena ili nevažna za predmet (član 253. stav 2. ZKP BiH) a odbit će izvodjenje dokaza na okolnosti za koje predsjednik vijeća nadje da su nepotrebni ili da su bez značaja za predmet (član 263. stav 2. ZKP BiH)

Za unakrsna pitanja (član 262. stav 1. ZKP BiH) karakteristično je da se pitanja svjedoku od suprotne strane odnose na pitanja prethodno postavljena tokom direktnog ispitivanja. U ovoj fazi postupka dozvoljeno je postavljanje sugestivnih pitanja, ali ne i zabranjenih, dakle pitanja koja su već postavljena ili su nevažna za predmet, o čemu je već bilo govora. Uloga predsjednika vijeća i kod unakrsnog ispitivanja nije manje važna, stim da predsjednik vijeća ima manju potrebu reagiranja. Svakako, ima ovlaštenje da ograniči i unakrsno ispitivanje u cilju efikasnosti postupka, ali nikad na štetu utvrđivanja istine i, kao što je to rečeno kod direktnog ispitivanja, da se svjedoci zaštite od uznemiravanja i zbunjivanja. Unakrsno ispitivanje, kao posebna dokazna tehnika faktički je stranačko ispitivanje čija je svrha višestruka. Naime, s jedne strane se diskredituje svjedokovo direktno svjedočenje, a s druge strane omogućava da se svjedoka s nesigurnom i nedosljednom izjavom, pitanjima navede na suprotne iskaze o odlučnim činjenicama, zbog čega i uloga predsjednika vijeća dobija na težini. To znači da tokom stranačkog ispitivanja, nakon što su stranke završile sa ispitivanjem, predsjednik vijeća i suci mogu i sami postavljati pitanja, a može se narediti i izvođenje dodatnih "sudskih" dokaza.

U vezi s ponovnim ispitivanjem svjedoka od stranke "duplika" kao odgovor na pobijanje, gdje se pitanja ograničavaju i odnose na pitanja postavljena tokom ispitivanja svjedoka od suprotne stranke, treba istaći da se radi o pitanjima kojim se faktički kontroliše unakrsno ispitivanje, što znači da se tim pitanjima svjedoku koji je inače pozvan od te stranke, postavljaju pitanja samo u granicama pitanja koja su mu postavljena od suprotne stranke (unakrsno ispitivanje). Dakle, svrha duplike je da se svjedok vrati u područje direktnog ispitivanja za slučaj da je iz tog područja izašao unakrsnim ispitivanjem suprotne stranke.